

КАТРИ
БАЛА

K

B

Видатна фінська поетеса (1901—1944) своєю творчістю дала могутній поштовх виникненню нової течії у фінській літературі. Найголовніші риси цього напрямку — драматична спрямованість, життєствердний дух. Поезії Катрі Вала властивий глибокий ліризм, міцно вкорінений у кращих традиціях фінської класики. Як митець яскраво національний, поетеса здобула популярність далеко за межами рідної країни.

Окремою книгою твори К. Вала виходять на Україні вперше.

ПЕРЛИНИ СВІТОВОЇ ЛІРИКИ

КАТРИ
ВАЛА

КАТРИ ВАЛА

ЛІРИКА

З фінської

КИЇВ
ВИДАВНИЦТВО ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»
1990

ББК84.4Фн
В15

Переклад та передмова
О. С. Завгороднього _____

Редактор *Т. І. Крижанівська*

В $\frac{4703010200-203}{M205(04)-90}$ 203.90

ISBN 5-308-00746-2

© О. С. Завгородній. Переклад,
передмова. 1990.
© В. С. Василенко. Художнє
оформлення. 1990.

ПОЕЗІЯ ВІРИ І СОНЦЯ

Чарівність прадавніх хвойних лісів, безкраїх голубих озерних плес полонять усіх, хто бодай раз побував у Фінляндії. А ще впадає в око громаддя валунів, гранітних гір. Цей суворий камінь став своєрідною ознакою землі Суомі, наклав відбиток на характер її мешканців. Нерідко гранітні гори видніються і в фінських містах, надаючи їм неповторного колориту.

До гори Мар'ятаммякі, що розташована в Сьорняйнен — одному з робітничих районів Хельсінкі, у фіннів ставлення особливе: у ній поховано прах видатної поетеси Катрі Вала, чия творчість була і в окрасою красного письменства Країни Тисяч Озер. Катрі Вала (справжнє ім'я та прізвище — Карін-Алісе Ваденстрьом) народилася 11 вересня 1901 року на півночі Фінляндії в лапландському селі Муоніо, що на самому шведському кордоні, в сім'ї лісника. Їхня родина походила з фінсько-шведського роду. «Дід Аугуст Ваденстрьом (по батьківській лінії) був кантором селянського приходу в Порвоо,— згадує в книзі споминів про свою сестру письменник Ерккі Вала.— Свого часу він переселився зі Швеції до Фінляндії, де одружився з Кароліною

Екберг, донькою хельсінкського церковного сторожа» *. Мати Катрі Вала, селянка, не була чисто-кровою лапландкою (нині цю народність називають саами), проте можна погодитися, що корені їхнього роду — у цій землі. Батько Катрі Вала був високоосвіченою людиною: свого часу навчався у ліцеї в Порвоо, Хельсінкському університеті, лісничому училищі. Дитинство Каті (так називали її змалку, так вона і в зрілі роки підписувала листи друзям) минало серед чарівної природи: буйних лісів, озерних плес, пагорбів, неповторної багряної короткої тундрової осені. Тут, здавалося, рідній землі немає кінця-краю. Лапландське село Муоніо міститься за Полярним колом. Після білих ночей на сім місяців западає ніч. І якою радістю сповнювалося дитяче серце, коли нарешті з'являлося довгождане сонце. Після лютих морозів (Муоніо можна назвати «фінським Верхоянськом», бо мінусова температура взимку буває 37—38 градусів) воно світило особливо щедро і щодня надовго заповняло все довкола, а влітку й зовсім не ховалося за обрій. Саме тоді мешканці Лапландії на всю довгу зимову ніч «запасалися світлом», як в одній з поезій писав Олександр Яшин. Чи не відтоді в дитячій свідомості майбутньої поетеси зародився пієтет до Сонця, його могутньої сили всеоновлення, безмежної щедрості?

* Katri Vala. Tulipatsas. Porvoo. Helsinki, 1946.

Зростала Каті дуже рухливою, міцною і веселою; навчання у школі їй давалося легко. Особливо виявився нахил до мов, математики, малювання, музики. Її дитинство потьмарила несподівана батькова смерть 1911 року. Матеріальне становище сім'ї різко погіршилося. З матір'ю та двома братами з містечка Іломантсі, що поблизу Південної Карелії, Катрі Вала переїздить до Порвоо. На час навчання у місцевій школі припадають її перші літературні спроби.

Самостійне трудове життя Катрі Вала розпочала рано: до вступу в університет працювала коректором і складачем у друкарні; у 1919 році деякий час навчалася в Хельсінкському університеті, проте через нестатки мусила залишити його. Любов до рідного слова й літератури привела її в учительську семінарію Хейнола — міста, розташованого в Озерному краї. 1922 року Катрі Вала успішно закінчує цей учбовий заклад й отримує право викладати фінську мову в народній (себто початковій) школі. До 1929 року вона вчителює в невеличких містах Куопіо, Іломантсі. Красива, винятково чесна, надзвичайно чула до природи і чарів слова, весела, з неабияким почуттям гумору (завше була душею товариства), — такою постає вона у споминах її товаришів того часу Сіррки Густафссон і Онпі Халла.

Семінарія в Хейнола багато важила у житті Катрі Вала. Тут, у невеличкому місті, зібралося цікаве товариство, куди весною 1921 року вперше завітала

майбутня вчителька. Приходили початкуючі літератори, художники, музиканти, вирували дискусії про шляхи фінської літератури, лунала музика Баха, Бетховена, Гріга, Римського-Корсакова... Тут Катрі Вала знайомиться з творчістю Уайльда, Бодлера, європейських декадентів і символістів. Знаменно, що її глибоко зацікавила постать Федора Достоєвського. Так, в одному листі вона радо повідомляє, що отримала роман «Злочин і кара». У цей час Катрі Вала знайомиться з Олаві Пааволайненом (1903—1964), поетом і публіцистом, з яким підтримувала стосунки майже все своє життя. Цей вельми цікавий, іноді суперечливий митець спрямовував її на невпокійливі пошуки, допомагав визначитися у розмаїтті літературних і політичних течій. У 30-і роки О. Пааволайнен дошкульно висміював фінських декадентів; у виданому в 1946 році щоденнику під назвою «Похмурий монолог» гнівно затаврував коричневу чуму й мілітаризм.

Як уже зазначалося, перші поезії Катрі Вала написала в дитинстві. Їй ще не виповнилося й двадцяти, коли підготувала збірку «Вбита земля» (під цією назвою книжка не побачила світу). На формуванні поетеси, безумовно, позначилися видатні події в історії її рідної землі, насамперед визнання Країною Рад незалежності Фінляндії. Декрет про це 31 грудня 1917 року підписав В. І. Ленін. У січні 1918 року в Суомі почалася робітнича революція, яка перемогла на півдні, а в травні її жорстоко придушила біла гвардія з німецькими вій-

ськами, покликаними контрреволюційним урядом¹. Почався терор. Чимало фінських червоногвардійців було розстріляно, не щадили й інтелігенцію. Одкуль білофіннів загинув чудовий письменник Майю Лассіла. На таких визначних майстрів слова як Ейно Лейно, Едіт Сьодергран та інших гнітюче вплинула поразка революції і розправа над її учасниками.

Покоління, що народилося на зламі століть і саме вступало в літературу, шукало нових барв, нових форм для вираження складної й суперечливої епохи. На початку 20-х років у Фінляндії під впливом шведського та німецького імпресіонізму подібне угруповання виникає навколо О. Пааволайнена. Ці літератори тяжіли до лапідарності, заглиблення у внутрішній світ людини. Члени літературного об'єднання «Туленкантаят» («Смолоскипоносці») Еліна Ваара, Ууно Кайлас, Катрі Вала та інші так висловили своє кредо: «Смолоскипоносці» — це не програма. «Смолоскипоносці» — це нове відчуття життя». Видавався журнал під однойменною назвою. Та на початку 30-х років через ідейну невідзначеність це угруповання розпалося.

З поетів-імпресіоністів, які залишили помітний слід у фінській літературі і мали неабиякий вплив на Катрі Вала, треба назвати Едіт Сьодергран (1892—1923). «Я закохана в її дивовижну поезію!» — писала Катрі Вала. Щирістю, романтичним струме-

¹ Цій події Катрі Вала присвятила вірш «Останньому» (збірка «Далекий сад»).

нем, зачудуванням красою природи, сонцем, своєрідністю форми,— ось чим насамперед вабили твори Едіт Сьодергран. Ці мотиви яскраво виявилися у першій збірці Катрі Вала «Далекий сад» (1924) та наступних — «Сині двері» (1926) і «На причалі землі» (1930): вірші сповнені екзотики — незвичні кольори, запахи, заморська казковість,— власне, цього й вимагала поетика імпресіонізму.

За винятком кількох, усі поезії написано вільним віршем, який у Катрі Вала на диво органічний. Його чудовими зразками є руни геніального карело-фінського епосу «Калевала», твори Алексіса Ківі, Ейно Лейно, Едіт Сьодергран... І в Катрі Вала це була не данина моді. «Я ніколи не могла відрізнити ямба від хорей, я писала, як веліла душа»,— зауважила вона в листі до подруги в жовтні 1922 року. Верлібр Катрі Вала виник із внутрішньої потреби, з пошуку власного ритму, інтонації, з жагучого прагнення бачити рідну землю, людей щасливими:

Палати я хочу, палати, палати!
Я хочу віддати літ своїх сили
за мить єдину.
Тільки — день і ніч, боже!
Не потрібні роки,
які, мов кайдани, до могли тягнеш,
не дай мені, боже, довгого тихого віку,
а тільки ніч і день —
і я відпалаю стовпом вогненным!
Боже!
Боже!

(«Молитва»)

У поезіях Катрі Вала немає нічого кволого, солодко-сентиментального. У жилах її віршів клекоче кров; їхній ритм осяйний, небуденний; вона відкрила фінській літературі шари нової лексики, сміливе поєднання барв, відтінків. Прохолодному фінському літові Катрі Вала надає подиху тропіків; у її рядках усі пахощі рідної землі — це своєрідна антологія фінської природи. Розмаїття кольорів у творах Катрі Вала просто вражає — щось у ньому схоже на барви геніальної Катерини Білокур. У зазначених збірках відчувалося, що авторка вельми обізнана з кращими взірцями світової поезії, зокрема шведської, німецької, індійської (особливо любила Р. Тагора), біблійними легендами, переказами, творчо їх переосмислювала («Будівничі вежі», «Тирани й визволителі», «Апокаліпсис» та інші). Та над усе її душу полонили скарби рідного народу: неперевершений епос «Калевала», багатющий фольклор Країни Тисяч Озер. Серед друзів Катрі Вала були видатні художники. Так, обкладинку до збірки «Сині двері» запроєктував чудовий скульптор Вяйно Аалтонен, якому 1954 року вручено Золоту медаль Всесвітньої Ради Миру. До прогресивної групи письменників і художників «Кійла» («Клин») належав графік Тапіо Тапіоваара. Та ні зачудування природою («Осяйний осінній день», «На грудях землі», «Синя квітка», «Білі світанки»), ні юнацька палка лірика не заступали їй гострих соціальних проблем. Уже в першій збірці Катрі Вала публікує поезію «Убита земля», у якій

висловлює стурбованість забрудненням навколишнього середовища:

З грудей порожніх,
чорних і померлих,
витекли з могутніх жил
життєві сили,
і лежить земля,
вбита ще за життя.
Під небесним склепінням лунає ридання,
і темними струмками тече горе
пагорбами, ще недавно квітучими.
Німії біль рине гірськими водами,
і озера дивляться, ніби згаслі очі,
на жажливі витвори смерті...

(«Убита земля»)

Занепокоєння станом рідної природи тут тісно пов'язане з трагічними подіями у травні 1918 року... Наприкінці 20-х років у Фінляндії виникає фашистський рух так званих «лапуасців» (від назви містечка Лапуа). Офіційним властям було навіть на руку те, що фашисти розганяли робітничі демонстрації, полювали на активістів, цькували прогресивно настроєну інтелігенцію.

О цій порі в житті Катрі Вала сталися важливі зміни: восени 1929-го вона переїздить до Хельсінкі, а повесні 1930-го — одружується з магістром хімії Армасом Хейкелем. Через економічну кризу, яка не минула й буржуазну Фінляндію, чоловік Катрі Вала часто втрачає роботу. Частина невеличкого родинного бюджету йде на лікування поетеси: у неї спалахнув туберкульоз легень. Коли дозволяє здоров'я, Катрі Вала, як і раніше, вчителює.

Її сім'я мешкає біля гори Мар'ятаммякі в одному з будинків, де живуть робітники. Його життєлюбна поетеса називає «органчиком». Навіть серед бруду під'їздів, п'їтьми, блїдих дїтей, змучених жїнок, власних бїд (нестатки, смерть первїстка, недуги) вона не втрачала силу духу. Особливо Катрі Вала захоплювали мешканцї «Мар'ятта» — так називали кам'яницю, у якїй вона жила зї своєю сім'єю. Якось фашиствуючі молодчики влаштували мїтинг на площї перед «Мар'ятта». На знак протесту мешканцї вивїсили червонї прапори, якї на той час були суворо забороненї. Дружини робїтників зодягли дїтей у червоне, столи позастеляли червоними обрусами. Ось у такїй атмосферї фїрмувалася Катрі Вала як поет-борець, захисник трудящих. Вона вивчає марксизм, часто читає свої поезїї перед робїтниками, стає одним зї організаторів Товариства фїнляндсько-радянської дружби. Підтримуючи політику Комунїстичної партїї Фїнляндїї, що тодї діяла у підпіллі, Катрі Вала виступає не лише як поет, перекладач, а й як критик, фїейлетонїст. Вістря її публіцистики спрямоване проти фашизму, його людиноненависницької ідеологїї, проти соціальної несправедливостї. Один зї сучасників Катрі Вала Раоуль Пальмгрен пише, що вона, поетеса екзотики і космічних далин, у фїейлетонах — реалїстична, ділова, близька до землі, не боїться нїяких буденних тем. Усе це свїдчило про рішучий перелом у творчостї поетеси. Якщо Алексїс Кїві, за висловом Еїно Лейно, дивився на народ «з вікна селянської хати»,

то про Катрі Вала можна сказати, що вона бачила світ із вікна будинку, де жили пролетарі. Своєю наступній збірці вона дає назву «Повернення» (1934). Відомий фінський літературознавець і критик Кай Лайтінен зазначає, що у її віршах почуття соціального болю стає домінуючим, вона повертається із «Далекого саду» до зими життя, суворої дійсності. Катрі Вала з симпатією пише про трударів, а винуватців народного лиха — «тих, що сидять на золотій горі» і «мертвотні від золотого порохна» — засуджує. Водночас ця книжка яскраво засвідчила, що в особі Катрі Вала фінська поезія має одного з найкращих ліриків за всю свою історію. Поряд із творами про світлі людські взаємини («Щастя», «Літня ніч», «Дитина грається», «Людина», «Шукання») постають рядки, сповнені тривоги про майбутнє людства. Задовго до початку другої світової війни вона писала:

Я боюся за вас, пустуни.
На сонячному острові, далеко,
стріляють гармати,
кружеляють літаки над містом.
Сьогодні ще мир.
Та якщо впаде-вибухне смерть
поміж зачарованих пустунів?
У країні ненароджених, мої діти,
я соромлюся світу, в який вас веду.
(«Ненародженим»)

Збірка «Повернення» сповна показала витoki духовного поступу Катрі Вала:

Плуг безмежний життя
наді мною пройшов гостролезю,
зачепив і поранив, тремтіла я.
(«Народження вірша»)

І в поезії «Емігранти» розвинуто цю тему:

Я в світ прийшла сміливим кроком,
взяла свою землю, і своє сонце,
і духмяну хлібину життя своєї матері.
Але певність у такому спадку
розтоптала залізна підошва —
розсміявся в обличчя нахабно
завойовник і людожер.

Твір у цілому трагічний, але кінцівка його сповнена віри в життя:

І я повернулася, емігрантка,
повернуться й інші
з усіх кінців світу.

Земля загуде від кроків,
задзвенить нова пісня з гір,
і тремтіти палацам загарбників.

Покликання митця Катрі Вала вбачала у повсякденній совісності, в любові до всього суцього на землі. Їй були близькі рядки Поля Елюара:

Я кажу про те що бачу
Про те що знаю
Про те що правда.

Збірку «Повернення» завершує фантастичний цикл «Казки про Сі-Сі-Дус» — про мініатюрний світ, подібний до людського; втім, і тут відбивається подих історії.

Катрі Вала 1936 року сприяла створенню прогресивної літературної групи «Кійла» («Клин»), до якої увійшли письменники, що стали окрасою фінської літератури: Ельві Сінерво, Арво Туртіайнен, Вільйо Каява, Ельмер Діктоніус... Засади, котрими вони керувалися, влучно висловив А. Туртіайнен: «Я ніколи не відчував пристрасті до такої поезії, коли найголовнішим у всьому білому світі поетові видається його власний зубний біль... Така поезія часто виникає з надмірної зарозумілості, манії величі. Мені як поетові ближче наші спільні болі і лиха: війни, голод, беззахисність людей на землі. І як поет я не можу не задумуватись, чи дано поезії бодай якоюсь мірою сприяти відверненню або зменшенню наших бід...»

Члени цього угруповання, куди входили й художники, рішуче підтримали республіканців Іспанії. До речі, у Фінляндії, незважаючи на реакцію, організували збір коштів для іспанських біженців; Арво Туртіайнен видрукував тоді поезію «1937» — про славу боротьбу іспанського народу, інтернаціональних бригад проти фашизму.

У вересні 1939 року спалахнула друга світова війна. Вона змішала барви поезій Катрі Вала, потопила острови сонячних мрій. Створена для любові, доброти, світла, поетеса щодня чула про смерть, сльози, горе. Війна ніби стала на неї кованим чоботцем, остаточно розтерзала спокій, якого так мало випадало їй у житті. Умови в рідній країні стають нестерпними, бо Катрі Вала постійно зазна-

вала переслідувань за свої погляди, непримиренну антимілітарну позицію. Украй виснажена, хвора, в березні 1942 року вона з сином виривається до Швеції. Фінляндія воювала на боці фашистської Німеччини, жорстоко переслідувалися будь-які прояви невдоволення цим політичним курсом. Багато робітників, представників інтелігенції було кинуте до в'язниць. Не минуло це й близьких Катрі Вала: чоловік опинився за ґратами у Фінляндії, а рідний брат — у Швеції. Чимало соратників по «Кійла» теж було схоплено. Відомий фінський драматург Гелла Вуолійокі (1886—1954) за антифашистську діяльність чекала в тюрмі страти. Самій Катрі Вала фінська охранка навіть у шведській клініці, де вона лікувалася, не давала спокою: поетеса вмирала від сухот, а таємні агенти намагалися влаштувати допит...

Збірка «Дерево гнізд палає» (1942) стала її лебединою піснею. Вона з'явилася, коли Катрі Вала перебувала в шведському санаторії Ексьо, на околиці Стокгольма. Планета уявляється поетесі величезним деревом, на якому народи, мов птахи, позивали гнізда. Життя могло б бути прекрасним, але німецько-фашистські загарбники підпалили це вселюдське дерево:

Над землею шугають тривожні думи,
мов птахи із дерев, оповитих вогнем.
Знищення, голод і втеча
женуть нас із рідних домівок.

(«Дерево гнізд палає»)

Здавалось би, можна жахнутися, украй зневіритися (адже ще у фантастичному циклі «Казки про Сі-Сі-Дус» у Катрі Вала вирвалося: «Краса померла...»), одначе ось як завершується твір «Дерево гнізд палає»:

У чорних вогнищах горя,
в морі стогону
серця мужніють від терпіння,
стають, мов сталь,
благословенні руки хліборобів,
стають могутніми і грізними
в ім'я очищення землі.

Над землею шугають тривожні думи,
мов птахи із дерев, оповитих вогнем,
гинуть і гинуть гнізда,
вигукуючи мужню пісню боротьби.

Ці рядки — життєва програма, заповіт наступним поколінням.

В останній книзі Катрі Вала є поезії про чарівність природи, покликання митця, радість материнства, та над усе переважають вірші, у яких її серце до болю стурбоване майбутнім людства. І не випадково вірш «Апокаліпсис» стоїть наприкінці збірки і навіть виділений в окремий розділ. Закінчення цього твору яскраво свідчить, що оптимізм не зраджв Катрі Вала й наприкінці життя:

Німотно стоїть храм,
повен ясного святешнього фіміаму.
Він чекає повернення сина людського
й хоралу могутнього рокіт.

Про храм, що втілював би справедливість у взаєминах між усіма народами, Катрі Вала мріяла все життя.

Вимушене перебування у Швеції скрашувалося спілкуванням з тамтешніми літераторами. У Швеції, траплялося, Катрі Вала розуміли ліпше, ніж у Фінляндії. І як свідчення цього — поява восени 1943 року збірки її поезій шведською мовою «Наша пісня». Ще раніше Олаві Пааволайнен сказав: «Катрі Вала — одна з небагатьох у фінській поезії, хто повернувся до себе пильну увагу перекладачів...» В історії фінської літератури «Наша пісня» — непересічне явище.

Усі, хто знав Катрі Вала в останній період життя, з хвилюванням згадували, що найчастіше вона говорила про своїх близьких, поезію і рідну землю. «Невже я більше ніколи не побачу Суомі?!» — якось вихопилося в неї. Життя поетеси згасало... По змозі Катрі Вала мережила рядки, коли наставало покращення, читала. Останньою вона тримала в руках книжку «Дітте — дитя людське» Мартіна Андерсена-Нексє.

У березні 1980 року авторові цієї передмови пощастило зустрітися в Хельсінкі з братом поетеси. Ерккі Вала пригадував, що він бачив сестру за кілька днів до смерті. Головний лікар сказав йому, що надії на одужання немає. Тоді Катрі Вала мовила братові: «Боротьба триватиме й після смерті поета». Слово, небайдуже й незрадливе, завжди бу-

ло її вірною зброєю. Як тут не згадати рядки з пое-
зії «Мій шлях» невламної Лесі Українки:

Бажаю так скінчити я свій шлях,
Ян починала: з співом на устах!

28 травня 1944 року Катрі Вала померла в швед-
ському санаторії Ексьо. Рівно через рік, як тільки
сталися докорінні зміни в політичному курсі країни
(Фінляндія вийшла з другої світової війни, було
легалізовано діяльність компартії, з тюрем звільне-
но тисячі політичних в'язнів), прах Катрі Вала було
перевезено в Хельсінкі. Відбувся похорон. Урна
з прахом була встановлена на завітчаній сцені
консерваторії. Лунали органі мелодії, виголошу-
вались промови про світлоносця і смолоскипоносця
фінської поезії. Вшанувати Катрі Вала прийшли
робітники, колеги по перу, художники... Серед них,
незважаючи на хворобу, був і лауреат Нобелів-
ської премії письменник Франс-Еміль Сілланпяя.
Потому Ерккі Вала виніс урну з прахом на вули-
цю. Спинився рух, перехожі вклонялися поетесі.
Під траурну мелодію урну несли столицею Фінлян-
дії, передаючи з рук у руки, Олаві Пааволайнен
і Ельві Сінерво, Еліна Ваара і Арво Туртіайнен,
Тапіо Тапіоваара і Ярно Пеннанен... Митці про-
щалися зі своєю духовною посестрою.

Стояв чудовий травневий день, такий чистий і доб-
рий, якою була й сама Катрі Вала. З синього без-
доння світило її улюблене сонце, ледь повівало
прохолодою з моря. Нескінченна траурна процесія,

до якої приставали все нові й нові люди, прямувала до гранітної гори Мар'ятаммякі, де встановили урну з прахом,— Катрі Вала стала часткою рідної Суомі. Кажуть, що місце вічного спочинку Катрі Вала видно з вікна її колишньої квартири.

Вірними поцінувачами творчості видатної дочки фінського народу завжди були робітники. Це вони під час перепоховання читали її поезії, покладали червоні квіти.

На знак вшанування класика фінської літератури 1946 року з'явилася книга споминів про Катрі Вала «Вогненний стовп», у якій виступило сорок три автори: друзі, колеги по перу. Людина з невідступною совістю, добра, вразлива, Поет з великої літери — такою постає Катрі Вала у споминах. Франс-Еміль Сілланпяя назвав свій виступ «Золота Катрі Вала»; западають у душу розповіді про поетесу колег по групі «Кійла» Ельві Сінерво, Арво Туртіайнена; фінський (шведськомовний) поет Ельмер Діктоніус присвятив їй пам'яті твір «Я — бідний очерет», який завершується переможною піснею бурі...

Освіжаючим повієм бурі було все життя Катрі Вала. На фінській сучасній поезії демократичного напрямку — полум'яні відблиски її творчості.

1980 року четвертим виданням у Хельсінкі вийшла антологія сучасної світової поезії «Я хотів би слухати цю поезію». Серед багатьох фінських авторів у цьому виданні бачимо й Катрі Вала, а також Володимира Маяковського, Федеріко Гарсія Лорку,

Назима Хікмета, Шандора Петефі, Пабло Неруду... Цього ж року в хельсінкському видавництві «Оттава» з'явилася книга «Вітрило» російською, естонською, фінською та шведською мовами — вірші морської тематики в поезії чотирьох літератур. Антологію чудово оформив відомий фінський книжковий графік Хенрік Тікканен. Знаменно, що перший примірник антології редактори-упорядники від кожної країни урочисто вручили тодішньому президентові Фінляндської Республіки, лауреатові Міжнародної Ленінської премії «За зміцнення миру між народами» Урхо Кекконену — виразникові «духу Хельсінкі» в Європі.

«Вітрило» вирушило в мандрівку дружби. З цією благородною місією давно відплив од берегів Суомі і корабель поезії Катрі Вала. Не вичерпується магічна сила її поезії, бо це висока клятва в ім'я Людини, ствердження мужнього літературного імені: В а л а фінською мовою — клятва.

Олександр ЗАВГОРОДНІЙ

ПОЕЗІЇ

З книжки
«ДАЛЕКИЙ САД» (1924)

ОСТАННІЙ КВІТНЕВИЙ ВЕЧІР

Німотний вечір.
Плач стріх примовк,
і сонце закотилося за обрій.
У сутінки, сині, безмовні,
занурилися краєвиди.
З-за темного лісу,
з імлі смолянистої
здіймається місяць,
ніби велика здивована квітка,
жовта й росиста,
і сяє на тлі синього неба.

Все таке сплотніле й пригасле.
Де ж нові пісні,
в яких дзвеніли б
сп'янілі нестримні весняні потоки
й перелітного птаства болюча зажура?
Де ж отой час,
коли кров трави зеленюща
майже червоною видається?

НА ГРУДЯХ ЗЕМЛІ

Як гарно спочивати на твоїх грудях, земле,
тіло юне оголене,
уста й пальці в твоєму зеленому вирі!
Сяє звідкілясь вероніки тендітний вінчик —
лагідна синь, немов дивовижне око,
і струмує крізь листя жовто-зелене світло.
Люблю тебе, земле!
Чорною, брунатною, зеленою,
живою і мертвою
люблю тебе, земле!
Спочиваю на твоїх грудях,
як на зеленому вівтарі,
чиї ладанні пахоці
проймають моє біле тіло,
офіруючи його життю.
Зроби мене своєю подобою, земле,
в безконечному чарівному захваті
тобою завжди — завжди новою,
тобою завжди — завжди творчою!
Коли випаде час,
що мої очі натовляться,
а моє серце стане холодне й безмовне,
зрадію, земле, твоєму магічному гуку,
дикому й шаленому гуку,
що тектиме крізь мене,
мов розплавлене, іскристе злото
і пробудить в мені радість світу,
молодого, завітного, осяйного!

КВІТУЧА ЗЕМЛЯ

Земля у кипінні синьо-червоних грон бузку,
біло-інистого квіту горобини,
червоних сузір'їв смілок.

Сині, жовті та білі квіти —
хвилять лугів безумні моря.

І пахне, пахне!

Духмяніш святешнього ладанного диму!
Жаркіший, тремтливіший і шалено-п'янкий
язичницький запах тіла землі!

Жити, жити, жити!

Жити несамовито життя хвилину високу,
пелюстки розкриваючи до крику,
жити зачудовано, квітуючи,
марити пахощами сонця —
сповна, чарівливо жити!

І нічого, що прийде смерть!

І нічого, що барвіста краса
осиплеться, зблякла, додолу.

Адже колись усе-таки квітла!

Сяяло сонце,

велике небо й жагуче кохання
прямо мітили в серце квітів,
у трепетне лоно буття!

СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ

Тяжко відсапуючись, променисте,
червоне й холодне,
дивишся ти, сонце, на землю,
над якою розжарищем білим
здіймалось у височінь.

Опускаєшся ти за безмежне море,
на березі якого я стою,
малесенька й самотинна.
Ой ти, палюче й дивне,
ой ти, червоне й холодне,
остуджуєш моє серце смутком,
коли ти мене покидаєш!
Поглянь, як я тремчу,
поглянь, як простягаю до тебе руки,
коли ти крадеш проміння з мого тіла,
коли вже не осяваєш мою душу!

Ой ти, божественне!
Впийся в оці бліді руки,
понеси мене через море вишневе
в твоє серце пекуче,
щоб полинула я за тобою туди,
куди заходиш,—
за безмежне море!

НОКТЮРН

Над землею зеленою сяє місяць —
тьмянний плід у розпалі літа.
У воді мерехтить його блиск,
ніби полум'я свіч у холодній кімнаті.

І сонна земля пахне-пахне...
Непомітно вливається в мене
місяця дивний спокій.
Так, тисячі разів він бачив
землі таємниче цвітіння і прив'ядання
і бажав, щоб ніхто не торкався її.
І стишувався місяць, як усе інше.

Переді мною пливе темна, гнучка тінь —
подвір'ям, що заросло моріжком, іде сірий кіт
полювати на сонних пташок
у гніздах м'якеньких з місячного світла.
Матові смолоскипи крихітних жовтеців
освітлюють муркотунові дорогу.

Тишу розкрає тремтливий вигук —
у золотій воді дримає
чорний осліплений птах!

НОЧІ ПІЗНЬОГО ЛІТА

У такі ночі пізнього літа
темрява розливається навколо оселі,
як чорне-чорне море,
і з вікон вилітають бліді метелики
лампових вогників,
у такі ночі
я пригадую літні розжарені дні.
І моє тіло прагне подаленілого літа,
наче забуте древо,
даремно очікуючи кохання палкого поцілунку.
І моє серце, налякане і маленьке,
бачить квітів усіх пригасання.
Ох, чому ж і я не померла
на жовтім піску —
на узбережжі зеленого моря,
захмеліла від літа,
коли в насолоді закривала очі
і віддавала своє тіло сонцю!
Тоді я не бачила тебе, Смерте,
лиш усміхалась,
юністю і морською травою пропахчена,
могла б навіть злетіти за хмари.
І я не сиділа б нині,
визираючи з чорного вікна,
в яке струмує запах дощу,
і крик помираючих квітів
осипається обгорілими крильцями метеликів
на мою згорьовану голову.

ОСЯЙНИЙ ОСІННІЙ ДЕНЬ

Земля, ліс і небо
сповнені осіннього невтишого чару.
В повітрі натомлений усміх
і легесенький подих.
З бездоння, де сонце осіннє,
сяйво холодне лється.
У темно-зелених деревах
яріють багряні крапки,
а запізнілі павині вічка
фіолетово й несміливо
блимають крізь пожовкле листя.
На косогорі жаріє брусниця,
її ягоди пізні —
ніби червоні потоки.
Небо, улітку ти і земля наче злиті,
та недосяжне-недосяжне ниві.
Твої барви стемніли,
наче теплими літніми ночами
ти всотало в себе вінків міради.
Все, все запропало —
миті повноголосого літа,
квітучі й усміхнені ночі.
В холодній прозорості осіннього сонця
червонобоких яблук струмують пахощі,
а ще — достиглого колосся,
а з лісу чути,
як насіння тихо сиплеться...

ГРИБИ

Після тривалих дощів
крізь осіннє золотаве листя
гриби спинаються навшпиньки
і пахнуть неповторно.
Зростають вони, прохолодні і тлусті,
з померлих рослин і тварин.

На капелюшках сиріжок —
червоно-жовтий порцеляновий полиск.
Рижики витикаються із землі —
хоробрі й кумедні малята,
нагадують вушка дитячі.

Лисички всміхаються, сухі й радісні,
витончені й жовті, як олія.
Осібно, великі й бридкуваті,
жаріють червоні мухомори
в цяткованих білим картузиках
і зі сліпучо-білими торочками на ніжці.
Маслюки поважністю хизуються,
брунатно-жовті, незграбні, тупуваті.
Вони всотують багато вологи і черв'яків
і нарешті вигулькують з глибини
слизуватим горбком.

А темно-бурі тугі боровики
так і кортить сирими з'їсти,
з їхніх ніжок іще сиплеться земля,
і вони запаморочливо пахнуть.

УБИТА ЗЕМЛЯ

З грудей порожніх,
чорних і померлих,
вистекли з могутніх жил
життєві сили,
і лежить земля,
вбита ще за життя.

Під небесним склепінням лунає ридання,
і темними струмками тече горе
пагорбами, ще недавно квітучими.
Німих біль плине гірськими водами,
і озера дивляться, ніби згаслі очі,
на жахливі витвори смерті.

Від лісів одгонить смердотою,
і болота немов повні трупів.
Навколо будинків сонних
чути обережні кроки,
і завивають собаки.
Від холоду там потерпають люди,
вві сні плачуть
у кайданах незрозумілого страху.
Між просвітів летючого хмаровиння
яріє тремтлива зірка
у мороці вугільно-чорному!

ПОРОША

Споглядаючи густі осінні барви,
я забула про білість,
та одного ранку вона простерлася
переді мною.

Я стояла, завмерши від здивування.
На моєму обличчі м'якенькі сніжинки
оберталися в пахощі прохолодні,
і душа тамувала спрагу
спокоєм білого краєвиду.

Нібито бог у книзі життя перегорнув
осінню, кров'ю і злотом писану сторінку
і простелив безмежну білу далеч,
де бліді промені зимового сонця
пишуть пісні,
холодні й чудові,
до зірок снігових подібні.

МОЛИТВА

Боже,
я тільки малесенька ватра,
що тихо відходила вдалеч
і ждала.

Тепер не змирюся з цим більше!
Я хочу палати!
Я хочу сплахнути до неба!
Бодай день і ніч!

І хай після цього я стану
суцільним вогнем високим,
і омах, великий, жахливий, красивий,
сягне аж до неба.
Палати я хочу, палати, палати!
Я хочу віддати літ своїх сили
за мить єдину.
Тільки — день і ніч, боже!
Не потрібні роки,
які, мов кайдани, до могили тягнеш,
не дай мені, боже, довгого тихого віку,
а тільки ніч і день —
і я відпалаю стовпом вогненним!
Боже!
Боже!

ОСТАННЬОМУ

Відкрий свої виснажені уста
й вигукни!

Все минуло!
Закотилося сонце востаннє,
нещасне, пригасле.
Земля зацвіла востаннє.
Помер усміх.
Останні сльози ллються задушливим потоком.
Всі — мертві.
Тільки ти зостався,—
дитя останнє,
та життя і твоє згасає.

Але ти ще живеш!
О, відкрий свої виснажені уста
і вигукни, заволай!
За всіх бідолашних,
що жили ще до тебе,
за їхній гнів,
якого вже немає.
За весь їхній смуток,
за те, що марно простягали руки,
за те, що їхній прах та імена ніхто не визнає!

Хай обертається чорна Земля,
зійшовши зі своєї орбіти,
бо сонця більше немає,

хай летить вона крізь простори космічні!
Можливо, принесе тебе з твоїм волянням
до того Великого,
з волі якого ми живемо!

Відкрий свої виснажені уста й вигукни:
ти, жалюгідна іскро
пригасаючого вогника життя!
Неси йому, Невідомому,
наш плач, і відчай,
і вічне прокляття
від нас, чий прах та імена ніхто не знатиме!

МОЇ ПЕРШІ МИТІ

Тоді на землі все життя пропало,
і сонце лапландське згасло.

Зелене північне сяйво й смолоскипи
сірчано-жовті
за вершинами тьмавими гір уже зникли,
коли після страждань неймовірних
я лежала нарешті на грудях блідих моєї
матері,
осяяна місяцем вранішнім.

Усміхалася й плакала моя мама,
а я тільки відчула
грудей її пахощі теплі
і присмокталася до соска рожевого,
з якого в мов крихітне тільце
молоком білим, цілющим
струміло життя, сумовите й красиве.

Я не боялася,
що може скінчитись оця тепла повінь.
Груди моєї мами невичерпні були, як земля,
яка їжу дає знову й знову
всім сущим.

І жалю я також не мала
до своєї молодої матері,
що мене годувала щедро
своєю власною кров'ю.

Я мала божественне право жорстокою бути —
право на крик немовляти.

ПАВУК

Я споглядала снування метке павучка,
в якого страхітливе тільце,
восьмеро темно-червоних лапок.
Я думала про великого чорного павука —
Смерть,
яка виснувала свої тенета над усією землею,
про великого чорного павука
з лапками болючо-червоними
від крові жертв.

РІЧКА

Струмить чорна річка,
на ній маленький пліт,
а па ньому — людина.
Я бачу лиш руки.
Жовтуваті і безнадійні,
вони вчепилися в бильця.
Річка спадає в безодню.
А небо ніби велике, глузливе око.
Мій боже, вся річка захрясла плотамп!
Все нові випливають, і так без упину!
На кожному — людина.
Дехто кричить.
Дехто тихо плаче.
Дехто сміється.
І щомиті хтось падає...

ЧОРНИЙ АКОРД

Ніч — ніби велика чорна квітка,
з тичинок якої здіймаються бліді
людські серця,
тремтячи перед твоєю усмішкою, Смерте.

Хто сьогодні вночі залишиться
під твоєю жахливою колісницею?
Чиє життя сьогодні вночі поволі згасне?
Чий передсмертний крик лунатиме цієї ночі,
яка ніби велика чорна тремтлива квітка?

Нема вже благання на наших устах.
Давно у землі наші руки зів'ялі,
наче зрізані квіти,
котять чорну твою колісницю.

РОЗРИВ

Ми вирішили забути про своє кохання,
ми вирішили дорогами порізно йти,
не згадуючи одне одного.

Яке зрештою це божевілля!
Нібито слід зламаної гілки
може на дереві зарости непомітно!

Сміючись, смертельно бліді,
ми роздерли червону квітку свого кохання
і розчавили пелюстки жаристі
своїми ногами.

Та червона лілея не хотіла вмирати.
Було страшно бачити її життєстійкість.
Розпластана, тремтлива,
кожним листочком палала;
і здіймались до неба розтерзані стебельця,
наче волення німого про допомогу.
Пороша почервоніла від краплин крові,
і в повітря здибилась кривава пара.

Крізь неї наші погляди зустрілись,
мов у двох убивць,
і ми відвернулись,
ховаючи одне від одного очі.

ЗИМОВА ЕЛЕГІЯ

Які мої дні скорботні!
Надворі крижаний вітер.
Десь отам
поміж голих дерев
тремтить моє серце під вітром,
зчужіле і змерзле.

Давно це було,
коли земля квітла,
Давно це було,
коли сходило сонце, велике й жаристе,
Давно це було,
коли я ще кохала тебе,
коли ще за тобою так сумувала.
Тепер я не знаю.
Все далеке-далеке
у важкому полоні смеркання —
кохання, гнів, біль, радість.
Невиразно вчуваю лише безіменне
страждання
і жах смерті.
Я наче у безодню поринаю.

СУМ

Велика гадюка з крижаним жалом
заповзла в моє серце.
Ох, як пополотніли щоки мої!
Лише кілька днів,
як я померла,
померла, ще й не живши.
Як потемніли мої очі!
Я визираю з вікна.
Ген-ген свистить потяг.
Я зовсім сама,
і велика гадюка з крижаним жалом
заповзла в моє серце.
Я не кричатиму.
Та й хто мене вчує!

КАЗКА

Жила колись королівна
ніжна-ніжна, мов квіточка білозору.
Прийшла в Життя, яке голосу
її не почуло,—
такий тихий він був.

І королівна вийняла з грудей серце
і з ним розмовляла.
І було воно дивовижне —
ніби рубіновий келих.

І пішла королівна,
йї дня не проживши.
Та серце над пустелями,
наче смолоскип, палало,
воно знайшло Життя
і бризнуло червоно
на його жорстокі руки.

МАВКИ

Мавка в червонім серпанку сказала:

— Найчарівніші — хмари,
коли вони в небі мандрують,
мов безліч овець тонкорунних,
або, наче лахміття, летять,
кричачи, розметавши крила,
як сірі птахи велетенські.

І хмара-громовиця — чудова!

Здіймається із-за лісу — сліпуча,
як велика синяво-чорна голова бога,
і починає блискотіти й гуркотіти.

І хмари пливуть-купаються
в рожевім небокраї
тихими вечорами —
ніби червоне латаття
на березі золотого моря.

Аж я вчуваю пахощі казкові.

Мавка в серпанку золотім сказала:

— Найчарівніші — метелики й квіти.

Якщо ти маленький-маленький,
можеш забратися в дзвоник.

Яке ж бо прозоре і синє повітря

в квітах оцих,

коли сонце сіяє!

О диво, якщо ти не помреш од блаженства,
купаючи в золотому пілку
своє тіло, натомлене і щасливе.

А метелики!

Чи, гадаєте, ангели красивіші від них!
Ця мавка була маленька й наївна.

Мавка в синім серпанку сказала:
— Найкрасивіше в світі — криниця,
у якої на дні білий-білий пісок,
а дерева так близько шумлять,
що вода геть зелена
і ряхтить золотими цятинками.

Мавка в зеленім серпанку сказала:
— Найчарівніше — це болото.
Його збагнути не можна.
Попливіть коли-небудь човном
по ріці з чорними болотами,
коли небо матово-синє
і місяць сіяє,
а з болота пливе туман
і до запаморочення вощанкою пахне.

ТАЇТЯНСЬКА СЕРЕНАДА

Я бачив на рині сліди твоїх пальців
чарівних, як малесенькі мушлі,
і з твого вінка обсипалися квіти

на мою дорогу.

Увесь день я дивився на тебе здаля.
Твій усміх упав на мою голову,
мов іскристі краплі,
і твої руки, наче птахи
жжаві й брунатні,
сплітали вінок на коси.

Ти втомилася, найкоханіша,
від своєї пісні та сміху
в пригасаючій спекоті полудня,
але дозволь мені дивитися
на тіні вій твоїх.

Море не хвилить біля берега
і дозволяє місяцеві цілувати своє тіло.
Стала б ти морем, моя кохана,
а я — місяцем щасливим!

ЕФІОПСЬКА ФАНТАЗІЯ

Скотилося сонце за височенні хлібні дерева,
нібито з гілки яблуко впало, кругле й червоне.

З далекого лісу лунав ібісів жахливий стогін,
в селі під тамариндами
гунав зроблений із бичачої шкіри барабан!

Жінка-смаглявка
ступала стежиною, дзеленькаючи обручниками
на ногах,
із бурштиновим намістом на шиї.

Край дороги, в затінні,
чатував жінку чорний чоловік,
а вона простувала, наче величезна кішка,
і пахло-пахло мускусом її молоде тіло,
а на плечах її танцювали відсвіти тьмаві.

Ніхто не почув жіночого крику,
коли могутні руки підхопили й понесли її!

Виплив місяць
і освітив пристрасне чоловіче лице.
Жінка, зітхаючи, сміялася,
голі натовлені груди,
ніби хатинки між пальмовим листям,
звідки струмів довкола,
слався понад землею
пах перестиглих бананів,
роздавлених чоловічими ногами.

ТАДЖ-МАХАЛ

Смутними вечорами,
коли довкола мене пустка й самотинність
і я, натомлена своїм коротким і бідним життям,
втішаюся дитячою мрією:
я — дівчатко в спекотній східній країні,
вечорами йду нишком на берег річки Джумни,
в мармуровий палац між притихлих садків,
щоб покласти пепалових і сандалових квіток
Мумтаз-і-Махал,
овальне лице якої було, мов сьйнистий плід,
м'якуш якого — прохолодно-гіркуватий.

Сідаю на підлогу мармурову білу
і, слухаючи пепалового гілля шелест,
я мрію про кохання,
що збудує могилу
моєму маленькому тілові,
таку красиву, як Тадж-Махал,—

збудує, коли я помру.

ЧЕРВОНИЙ МІСЯЦЬ

Місяцю ясний, черлений!
Де це ти був і що ти робив?
Так нишкама з-за дерев впливаєш,
а на твоєму лиці — дивовижне сп'яніння.

А, ти з'явивсь із країни далекої,
де святкували красиві люди,
де повітря наповнене запахом стиглих плодів,
сміхом,
де голі тіла лискотять у твоїм осяянні
і тремтять пелюстки великі!

Там і сидів ти між бенкетярів,
ти сп'янів од чудових пальмових вин,
і, сміючись, молоді жінки
соком плодів і пелюсток червоних
окропили твоє обличчя!
Ти ще й досі їх бачиш —
крізь пальці смагляві й ніжні
крапель жаристе палання!

І ти, хто був холоднющим і тихим,
тепер відчуваєш бентегу,
на твоєму лиці — дивовижне сп'яніння,
і весь ти — червоний, духмянний...

ВЕЧОРИ

1

(Тихий сумний вечір)

Сутінки гнітили.
Ніщо не могло ворухнутись.
Схлипувала по-дитячому пташина.
Ніяк не могла заснути.
Бо хтось помер.
Падало листя.
Поглянула я на місяць:
він був страшенно блідий і дуже топенький.

2

(Красивий сумний вечір)

На воді була темно-золотиста пасмуга.
Край круглявого сонця занурювавсь.
Стулялися квіти.
Земля пахла млосно.
Невагома лілова сутінь цілувала мої очі.
Великі оксамитово-чорні метелики
падали, як неживі, додолу!

Сиділа я на валуні безмовно.
Тремтіли проліски переді мною.
На вечірньому пружі ще мерехтіло
опалово-жовте світло,
а під деревами вже було зовсім синьо.
Було повітря розпашіле, важке й солодке.
З неба й землі меди струміли,
і все аж до запаморочення пахло.
Рослин і тварин дроз проймала.

СІРА ПІСНЯ

Я хотіла б співати пісню,
що була б і простою, і ніжною,
і нібито в сірого м'якого диму.

Зникаючим смутком повинна б
її змалювати,

слабозорою і покірною.

Не може вона ані звуку подати
і стати палючою й дужою,
ані жодною барвою
не сміє запасти в око.

Таку пісню хотіла б співати,
щоб, почувши її, з'явився
тривалий зимовий присмерк,
коли натомлено і тихо-тихо
сніги вкривають білістю хатину.
Біля жарин сіро-червоних
сидіти, опустивши руки,
натомлено спрямовувати погляд
у свої мрії негучні, кохані.

Уже давно в душі моїй дзумкоче
ця пісня,
наче сонна прядка,
яка пряде сіреньку нитку
з м'яких малесеньких хмарин,
подібних до ляної мички.

ЗЕМЛЯ

Дивовижний божий ангел
прилинув зі свого білого неба,
зійшов на невагомий ріжок місяця
і споглядав звідтіля Землю,
цю блискітливу летючу кулю.
Там квітували лани й зеленіли дерева,
там достигали плоди й жовкло листя,
а лапаті німі сніги присипали сліди життя.

І посеред усього цього
народжувалась, росла, розквітала й умирала
людина,
плачучи, сміючись, гніваючись, кохаючи,
і гнів заглушав коханпя.

Але Земля була сяйниста, чарівлива.
З непомітних незайманих квітів
у неозорих пралісах
спливали тремтливі пахощі,
які від кохання
здіймалися, як із нев'янучих
королівських лілей,
а плач лунав красивіше за сміх.

І ангел сумував у благородному
своєму космосі,
він-бо хотів стати
ридаючою, всміхненою, квітучою, вмираючою
пилинкою Землі.

ЖОВТИЙ НОКТЮРН

Місяць поволі пливе,
мовби кораблик осяяний,
золотавий, і ріг його — наче форштевень.

Давно це було:
тоді ти сумний прийшов
і серце моє попрохав.

Тепер воно у долонях твоїх,
малесеньке серце моє.
Та бездушні які ж
твої руки, великі, красиві!

Я простягаю до місяця свої руки зів'ялі,
Забув ти віддати серце своє мені.

ВЕЧІР
У ДАЛЕКОМУ САДУ

У саду мармуровий басейн
і круг пього косарики вогненно-червоні.
А ген-ген — здіймається пагорб,
де ховаються чорні фіалки.
Здаля запах магнолій
струменить під високими пальмами,
і тремтять плямисті тигрові лілії.
Алея посипана білим піском.
У басейні палають — відбиваються косарики,
і б'є водограй
прозоро-червоний на тлі вечірнього пруга.
Небавом спочіє зовсім!

СЕРЦЕ

Вечір настав — у моє серце впала
дзвінка амброво-жовта краплина,
що мускусом пахла.

Ніч настала — моє серце прокинулось,
тремтячи,
і явило велике темне лезо,
вологе від крові.

Ранок настав —
рожеве світло наповнило моє тіло,
ніби прозорий келих.
Моє серце упало додолу,
ніби розчавлена квітка.

День настав — я дивилася, усміхаючись,
на пригасле листя біля ніг своїх маленьких:
у мене колись було серце.

З книжки
«СИНІ ДВЕРІ» (1926)

МОЯ ХАТИНКА

Моя хатинка стоїть край пустелі.
Її лише сонце бачить,
виходячи з пустельної рівнини,
бачать її очі
диких газелей і чарівних птахів.
Там дихає моя юність,
щаслива, мов квітка,
в бутоні якої сльозина роси
віддзеркалює зірку.

РАНКОВА ПІСНЯ

Я спала чудово
під плащем зоряного неба,
прокинулася од радісних вигуків сонця
у своєму росяному саду.
З чорних гір клекоче річка,
пахнуть пустелею її хвилі,
сміючись, вона обвіває моє тіло.

Ой ви, мої квіти,
ой ви, всі плоди мого дитинства,
сік яких вишумовує
під корою прозорою,
як шанобливо схиляється
до моєї долоні,
нібито крихітний ласкавий бог,
перед яким ви безсилі.

СИНЯ КВІТКА

Хто це під пальмами, співаючи, походжає?
Його подих сповнює чарівною прохолодою
всі гнізда пташині й бутони.

Чи не вечір з'явився чудовий?

Чи цей вечір синьою квіткою торкнувся
мого серця, яке на осонні заснуло?

Уже відлетіла пташина,
а за моєю хатиною дзвенить срібний дзвінок,
і з перекинутого кухля
дзюрить, видзвонюючи, вода
на камінний ганок моєї хатини.

СРІБЛЯСТА НИТЬ

Зіпершись на шию молоденької газелі, стою.

Ми дивимося, як підбивається молодик
із-за чорних гір.

Схожий він на богиню, що виходить із купелі
і вгортає оголені ноги
невагомою хмарою.

Безмежна пустеля німує.

Соловейко налаштовує свій малесенький

тамбурин,

його пісня звивається, як срібляста нить
до синього небесного склепіння.

Всі зорі завмерли і слухають.

ВЕРШНИК

Вершник сьогодні промчав повз мою хатину,
в нього був кінь, наче полум'я біле.

Він поглянув па мене очпма-вуглинами,
що були, ніби ліс
палахкучий, пічний.

Я сьогодні розбила найкращий свій кухлик
і гірко ридала за ним.

МАКИ

Вночі, мабуть, божество якесь
завітало в мій сад:
усі маки завітли.
І, здається, як тільки наважуся вийти,
маки підпалять мене
своїми маленькими смолоскипами.

Дзвін сп'янілий пташиних пісень,
наче краплі тьмного водограю,
падає перлами переді мною.
О вітре пустелі,
віднеси вдалину моє серце,—
сміється й ридає воно!

ВЕЛИКІ ФЛЕЙТИ

Сонце сіло за обрій.
Я тремчу, сон майнув од моїх очей.
Знаю, в темряві маків палають,
здаля долинає левиний рев
про грізне кохання.
Відчуваю, як подих жагучий
обвіває мої оголені груди.
Розпашіла, я вибігаю,
щоб охолонути в річці.

Ох, мені
немов кожне дерево уночі награв —
ніч пробуджують
флейти великі!

САМУМ

Прокпнулась я від кроків.
Стояв хтось у дверях
і німо дивився на мене.
Я бачила тільки дурманний вогонь чорних очей.
Пойнята дивовижним жахом,
я хотіла втекти, я хотіла кинутися в морок,
перш ніж тіло моє
спопеліє.

Тоді він заговорив,
і я від його слів схилялась,
ховала голову, згиналася, мов древо,
коли налітає на нього палючий самум.

«Я побачив тебе, летячи у пустелю.
І відтоді серце моє, ніби спраглий звір.

Ти — криниця єдина,
ти — річка духмяна.
Вся пустеля співала про тебе».

Та хіба хто в пустелі волав,
задихаючись од щастя?

СИНІЙ САД

Чом твої очі горді й вогненні
оглядають мене відчужіло, сумирно,
ніби звіра лісового очі,
в яких сходить сонце тремтливо?
Я купалася саме в річці,
і мою шию обвила
водорість темно-червона.
Сонце блукає, немов злоторубий музика
по синьому саду,
а ноги мої — молодесенькі лані.
Хочеш, я затанцюю тобі
під оцим деревом завітлим.

РАДІСТЬ

Ти чуєш, коханий,
вітер, дзвінко співаючи,
наші щоки лоскоче!
Його радість не більша від нашої.
Заспівай мені пісню про море,
яке дихає під великими зорями.
Я боюся — мої очі згорять,
коли їх цілуватимеш, цілуватимеш.
Коли ти заспіваєш,
побачу кохання нашого море,
в яке ми забрели,
а на тілах наших — зір миготіння тремтливе.
Невже тисячу років ми так пливемо
чи лише мить,
за яку пригасає зоря?

КАЗКА ПРО ОЛЕАНДР

Я в полишеному палаці
дівчинка маленька сумовита,
а ти — великий, могутній герой
з далекого дивовижного світу.
Може, ти син якогось грецького бога.
Увесь день ми ходимо
в осяйному лісі.
Туди ллється злото
і безупинно сиплеться цвіт олеандра.
Ти — чарівливий божевілець,
подумав, що небо сповнене вина!

— Ти вельми осяйна сьогодні,— кажеш ти,—
краще дивитимуся просто на сонце.
Ти така малесенька,
що вмістилася б на моїй правій долоні!

І пильно дивишся на мене,
сповнений обожненої ніжності,
а я дивлюся на твою руку,
дужу й красиву,
і мені здається,
що дістала б її поцілувати,
якби зіп'ялася навшпипьки.

БІЛІ ВАЗИ

Мплуванням твоїм простим
сповнилося моє серце,
мов росою квітка вранці.

Дужий, гарний,
ти опускаєшся переді мною.
Не дивися лише в мої очі!

Ти промовляв слова,
що вінком довкола чола моє квітували.
Неначе усюди в моїй кімнаті
віблицкували невагомі білі вази,
ущерть налиті сяйвом сонця.

Ти рвучко голови не зводь,
щоб ми не поранили наші руки
об малесенькі скалки ваз!

ПАХУЧИЙ ГОРОШОК

Пахучий горошку, квітинки мої,
ви виростаєте в ніч жаровійну,
прохолодні, уповні духмяного блиску,
хочу вам розповісти свою таємницю —
її вдень немає,
а ночами вона змушує мене тремтіти.

Притискаю обличчя своє до вашої щоки,
ви чарівливі, сповнені лагідної хтивості,
бо я нині юна-юна
і відчуваю, як уся паленію:
хтось цілував моє плече
довго і палко.

Чи ви усміхаєтесь всі
нерухомі в цій ночі?
Я не бачу ваших очей,
та ваш усміх
на моєму обличчі палає.

Плачучи і сміючись,
я занурююсь у ваше запахуще лоно,
і ваші маленькі квіткові цілунки
падають на моє розпашіле тіло
тихим і ніжним дощем.

СОНЦЕ ЩЕ НЕ ЗІЙШЛО

Сонце ще не зійшло.

Пахне сад, росяний і притихлий,
місячне сяйво у воді дрімає.

Ти пливеш.

Бачу твою голову в блідому сяйві,
і білий тютюновий дим виїдає мені очі.

Небавом прокинеться сонце.

І квіти тремтять у сумирнім чеканні.

Навкруг тіла мого сяйниться вода.

За вікном, у сутінні, пахне-пахпе

запашний горошок.

Схиляється моє серце до саду,

мов зарошена квітка

раннього ранку,

коли сонце ще не зійшло.

СУМ

Небо нічне, мій коханій, до нас нахилилось,
нібито квітка велика темно-синя,
і бронзівки, немов зорі,
з неї нектар спивають.

Ми такі молоді, такі сумовиті
під пелюстками почі обоє.
Ми не спимо, і серця наші б'ються
птахами в клітці під небесним склепінням.

Скільки вже днів небосхили сховали,
бронзівок скільки вночі відлетіло —
вічність осяяли блискотом крил,—

тоді втратила я обійми палючі.
Це все здаленіло, пропало,
як день за вечірнім пругом.

ПЕРЛИННЕ НАМИСТО

Я тільки дівчинка маленька
перед очима твоїми вогненними,
чий погляд палкіший за всі твої любовці.
А мені нема чого тобі дати,
крім свого сумного серця,
моя тіль перелякано ковзає
по твоїх ногах.

Ой мій чорний боже,
принишкла я від кохання,
дивлюся на твоє обличчя,
і, ніби червона скринька,
моє серце ховає
перлини разки намиста —
подаровані тобою
дні і ночі.

Та коли ти, натомлений мною,
свої очі закриєш,
я зникну тихіше,
ніж зорі з ранкового неба.

ЧЕРВОНИЙ ХРАМ

Сонце, зазирни в моє серце!
Воно — мов маленький червоний храм.
Сонце, наповни своїм золотистим зором
радісний-радісний храм!

Боже мого серця,
як я люблю тебе!
Перед тобою шарію, німію,
забуваю усі слова.

Сонце, будь чудовим, золотим гуком,
радісним гуком мого кохання,
великим хоралом білого хору
на закличаному вівтарі червоного храму!

ТИ ПОКИНУВ

Спала я.

І чула схлипування гірке:
плакало закохане серце моє.
Та прокинутись не могла:
ти ще звечора мене вкрив
габою духмяною поцілунків.
Я лежала в квітковому морі,
і все тіло блаженно тремтіло.

Нарешті збудилась.

Здалося, що піниться море так близько,—
мої щоки від бризків мокріли.
Моє серце кричало:
відплив корабель!
Я притисла лице до холодної шиби:
вдалині майоріло вітрило між хвиль.

Бліді губи світанку
опускалися
на згорьовані очі мої.

ТВОЄ ІМ'Я

Коли порожнеча в душі,
шепочу в сутінках твоє ім'я,
усміхаюся і шепочу твоє ім'я.

Воно мені немов живе здається —
дптя, лепетливе й тепле,
його я годую кров'ю своїх червоних уст,
усміхаючись в сутінки
і шепочучи твоє ім'я.

Але не знаю, чому
із очей моїх течуть сльози.

СНІЖИНКА

Спомини всі, дорогі й незабутні,
за обрієм днів пропали.

Якось, полишаючи мене,
ти поцілував моє чоло тихо,
наче безшелесна сніговиця.
Біла ніжність навколо бриніла,
така чарівлива, така — аж слізна.

І синіми вечорами
про мить оцю прокидається спомин
скромною квіткою
з пахллям ніжним,
і сповняється моє серце
тремтливою добротою.

МІСЯЧНЕ СЯЙВО

Цієї ночі сяє місяць за вікном.
Ми постаємо інші в блідім світлі:
Зблискують лихоманно очі, обличчя бліді.
Твої уста, твої уста,—
відкриті мов для крику!
Тремтливі, шалені, цілуємо
одне одного,
щоб голосно не закричати.

Сіє місяць за вікном.

ЧОРНИЙ КОРАБЕЛЬ

Чи на берег смерті прийшла я?
Море й земля — вугільно-чорні.
Ні голосу, ні повіву.
Твої жахливі слова
кинджалами протинають моє серце.
Ошелешена й мовчазна,
я пильно вдивлялася в небокрай.
Немов із мого тріснутого серця
ллється спливаючий місяць —
червоним озером він видається,
і стелиться плесом кривава смуга.
Її перетинає чорний корабель,
німий, жахний,
і ані вогника на ньому.

БІЛЕ СЕРЦЕ

Хтось без угаву плакав.
Вдень і вночі я чула схлипи.
І даремно ховалась —
од цього втекти не могла.
Сьогодні уранці плач змовк.
Я дивилася саме, дивуючись,
як розметало світання на стінах
тканини,— буцімто полум'я.
Тоді примовк плач
і крізь колихливі фіранки
я побачила тіло жіноче.

«Це та, яка плакала, вмерла»,—
я думала зморено
і розглядала її лице.
А воно дуже схоже з моїм.
Я спитала, дивуючись:
— Чому вона вмерла? —
Рожевощоке світання схилилося
над моїм білим серцем,
котре кинули між анемон.
Хтось його випив до краплі.

ВОСКРЕСІННЯ

Над могилами дощ піжно-піжно шумить.
Повінь бузку владарює навколо.
Руки в землі і земля холодить.
Дощ шелестить, як ніколи.

Літо — у серці, літо — вгорі,
тут, у землі, більше бути не можу.
Повз мене кроки лунають твої.
Тут, у землі, я не можу.

Вже западає земля і мій шлях.
Сонячне світло торкає ще очі.
Сміх долинає до мене здаля!
Вже западає земля.

Вже неживою рукою торкаю
вінчики, темні і росні, фіалок.
Прагну до тебе, так поспішаю
крізь темнії стебла фіалок.

З парку до мене сміх долинає:
жінку якусь заціловують палко.
В очах твоїх — жах. А я ридма ридаю.
І сміх пригасає, сміх пригасає.

Я вмерла, та знаю, куди ти прямуєш,
завжди могила моя біля тебе.
Будь хоч на зірці, де іншу полюбиш,
завжди могила моя — біля тебе!

ЗОРЯНИЙ ПОЛІТ

Ніби дві зірки палючі —
летять наші серця над землею.
Лише бачу я очі твої, лише бачу я серце твоє.
І райські сади десь недалеко.

Немає гріха і смерті немає,
є тільки право диво-кохання.
У Всесвіті осяйному ми летимо.
Над нами — моря і під нами — моря.
Ти відчуваєш, як земля пахне?

Найкоханіший мій, невже згаснеш,
покинеш мене?

Найкоханіший мій, невже вмиєш
і покинеш мене?

Невже це тремтить небес твоїх полум'я?
Не витримаєш цього, не зможеш цього!
Ти поглянь на моє палаюче серце!
Наснагу чернай з мого дужого серця!
Ти й не думай упасти, заклинаю — не падай,
бо внизу клекотить море смерті!

Коханий, пригасли вже очі твої,
холоднеча в твоєму чарівному серці.
Вже покинув мене, уже ти помер!

Та й крізь смерть все одно летить
серце самотнє й вогненне у Всесвіт.

ОСІННІЙ МІСЯЦЬ

Стою, тремтлива,
серед чорних тіней.
Повітря — ніби тьмяне синє скло,
блукає в сиротливім небі місяць,
так моторошно присмирілий.
Його проміння протинає моє серце,
наче холодні і тонкі мечі.
Вся радість згасла у мені,
і раптом, злякана, я бачу —
тремтить моя рука
так схоłodніло-схоłodніло:
долоня сповнена вмираючого листя.

ПТАШИНА КАЗКА

Спекотного зморного полудня
я побачила тебе, місяцю білявий, маленький,
ти пропливав переповненим сонця небом.
У кущах пташка щебетала казку:
закохана богиня мчить
крихтіним перлистим човном
через сьйністе небесне море,
бо дивного смутку сповнений
долинав чарівний пастуший заклик
через усі гори світу.

Летять чорні ластівки
до золотого намиста сміху — дощу,
а з човна ніжні руки сиплють
на хмарки-острови самоцвіти.
З настанням темних ночей
побачу їх в образі іскристих зір.
І тоді красиві, але мертві серця
прихвильить на чорний берег.

ЩАСЛИВА МИТЬ

У серці моїм — усмішка й плач.

Йду росною стежкою,

лісові зорі — за мною,

пристають до підоснов, мов дьоготь.

Приголомшена, я шепочу:

— Боже, який ти хороший! —

І тремтять, осипаючись на обличчя моє,

крапельки,

духмяні, зелені і золоті.

Мої мислі — маленькі й щасливі,

немов сині метелики,

в мого серця не більше турбот,

ніж у веснівки,

яка тримає квітку,

ніби пальці дитячі

тримають чарівне сонце.

ЛІТНЬОГО ДНЯ

Ой, чарівна спеко,
як ти береш у ласкаві долоні
мою змерзлу душу!

Я очі заплющую,
відпочити схотіла,—
я натомлена і палюча,
я зовсім прозора
і сповнена розплавленого сонця,
і хочеться мати спокійне-спокійне лице:
опадають пелюстки маків.

ОСІННІЙ ВЕЧІР

Йду на берег.
Небо зористе,
високе й німе.
Б'ють чорні хвилі об чорне каміння,
а на дереві прибережному останній листок,
мовби потопаючого рука
або німий стогін.

Мавка здіймає над лісом
місяця мідний келих,
і, дзеленькаючи,
його крайчики розбиваються,
і падають скалочки в чорну воду.
Тільки сумне відлуння
під деревами схлипує.

МАНДРІВНИЦЯ

I

Золотосяйного ранку
мене збудила жайворова пісня.
До гніздечка його в конюшині
привів мене вечір.
Знову днина нова переді мною
видзвонює, наче золота арфа.
Тепер я готова до запаморочливої мандрівки
у твоєму товаристві, сонце!
Вже припадаю жадібно устами
до келихів лісових джерел,
і синє вино повітря
співає п'яниливо у моїх жилах.
Гей, хмари, проведіть мене,
сміючись, наче скакуни білі!
Вирушаю крізь море безмежне
до землі чарівної принцеси.
І везу їй ланцюжок росистий —
подарунок самого місяця!

Життя, твої сліди повсюди — чарівничі!
Всі музичні інструменти світу
могли б навчити серце щебетати,
коли рученята малесеньких квітів
хапають мене за ноги й питають:
— Куди тебе цього вечора вечорова зоря
віднесе спати?

Вкриваю запоною темною
на своєму обличчі зорі.
Там, далеко, може, горе владарює,
може, померла якась зоря.

Та в холодних повівах вітру
згасла моя горда радість мандрівниці.
Мої ноги страшенно втомились,
а серце — наче зажурений птах.

Я думаю: десь є дім,
де з вікна лється світло —
тече в нічну темінь,
ніби щасливий, закоханий сміх.

Але я не знаходжу дороги,
всі вікна мені незнайомі.
Потайки я вдивляюсь пожадливими очима
і прагну піжної руки, зачарування клопотами
і, плачучи, спираюся на жорстку огорожу.

ДИВНИЙ ВОЖДЬ

Ну і запах під пальмами!

Ах!

Здивовані яскраво-червоні какаду

кидають недоїдки плодів додолу.

О-о-о! — Молодий вождь свататися вирушає!

З кокосового молока і духмяних трав

він приготував приємну мазь,

і його тіло пахне, ніби корабель

із квітами, плодами і корицею.

Що за божественний вождь!

На щоках його й грудях

витатуйоване біле сонце,

а стегна оповиває

пломінка гірлянда.

І юнки скрикують

так закохано:

— О-о-о, дивний вождь! —

І стоять прекрасні, як і їхні глеки,

з якими, красуючись, ступають до джерела

попід пальмами струнками.

БОГ І Я

Увесь день я гортала книги —
два фоліанти
про метеликів, бронзівок і про квіти.
Просто дух перехоплювало від краси.
І коли голову я підвела,
дивився ти, боже,
через плече моє в книги.
І раптом я покохала тебе.
— Мабуть, ти був дуже юний,— мовила я,—
коли все це створив?
Напевне, радів, коли вони зі свистом
літали поміж вмілих твоїх пальців,
сіяючи, немов коштовності і тьмаве золото?
Багацько ти створив непотребу й красп.
Тоді створив людину,
а вона створила тьмущу-тьму потворств,
дурниць,
суспільства й армії.
Ох, як втомились ми від них!

Коли б ти ще був юний!
Ти, створивши метеликів, бронзівок, квіти,
підступив до мене з таємничим осяйнім
обличчям
і взяв би мене за руку,
як старший брат свою сестру маленьку,
й повів би роздивлятися витвори рук своїх.

І стали б мої очі велпчезними від подиву.
а ти ледь-ледь ппшався б.

Гортаю я одну з книжок своїх,
а ти, боже, дивишся вдалеч
і усміхаєшся сумно,
пригадуючи час,
коли ще був шалено-молодий.

ЧОВНЯРЕВА ПІСНЯ

Над човном нашим — великий срібний місяць.
Квіти лотоса прив'ядають у моєму волоссі,
і серцю моєму хочеться кричати.

З берега котяться пахущі до божевілля хвилі —
від аромату тріснутих бакул і манго.
О мої квіти, я захмеліла від вашого дурману!

Веслуймо далі, коханий,
туди, де зірки угорі і внизу!
Флейта далека співає нам про кохання і смерть.

З книжки
«НА ПРИЧАЛІ ЗЕМЛІ» (1930)

НА ПРИЧАЛІ ЗЕМЛІ

Ступаю, ступаю, серце палає,
сйво ліхтарне тьму протиная.
Спадають сніжини, духмяні, чисті,
пібито квіти біло-іністі.

Місто сьогодні незвичне, імлаве.
Тут не знайшла я, що так шукала.
Чую здаля: велетенські планети
космос пронизують гуками, клетотом.

Шукала я спокій раніше у морі,
тепер же в безмежжі блукаю —
в зорях.

Ох, стільки втрат у житті, мій любий...
Віднеси ж мене, кораблю небесний,
Землі на груди!

ANDANTE RELIGIOSO ¹

Моя оголена душа
летить крізь всесвіт,
мов нерозважливий, осліплий птах.
Навколо мене гойдаються зорі,
мов міради квітів вітряної ночі.

Немає нічого, крім цього лету,
крім жаги струмка, що прагне дістатись моря,
сили, якої ще немає,
ненародженої зорі.

Моє щастя — безмежне,
воно цілує небесну браму,
коли чудовий білий промінь, мов рука,
хапає тремтливую мою душу.
Космос на колінах.
Од сонця до сонця лунає гук:
— Боже!

¹ Набожне анданте (*ит.*).

КРАСА

Далеко,
куди не сягає мій зір,
здіймається квітка святкова,
невимовно спокійна
над глибочінню зірок.

На вутлім вітрильнику я подолала
три темних моря.
Там,
у чорній воді
в сліпучому блиску,
день воскресає.

Я закрила лице, я сумую:
тільки відображення Землі в морях.
Чи зможе моя долоня зачерпнути
летюче сяйво води,
уламок свічада?

Далеко,
над глибочінню зірок —
палюча недосяжність.

ЩАСЛИВА

Мое щастя — всесвіт,
де сонця народжуються і вмирають.
Такий щасливий лише той,
хто стоїть на межі,
хто пройшов
жахів і труднощів темну дорогу,
чув свого серця волення
під колесом величезним,
бачив мрії свої у смертельній пільмі.
Такий щасливий лише той,
кому не лишилось нічого,
хто лише тремтлива нить
на грані життя і смерті.

Я між двох див:
життя — захмелілий поїзд
над мостом у безмежне море,
смерть — чарівно-магічна,
ніби пригода чи досі незнане.
Чи в життя помандрую, чи в смерть —
велика осяйна ріка мене підхопить!

БУДІВНИЧІ ВЕЖІ¹

Блискавкою-мечем
підганяв нас твій ангел
і зруйнував у Вавілоні нашу чудову вежу.
Ми дуже засумували,
бо не розуміли один одного,
не розуміли тебе.

Ми хотіли підступитися до тебе ближче
крізь сине повітря й вітри духмяні.
І ми зраділи, мов діти,
коли осяйного ранку прибули до вежі:
миль, ще миль — і ми біля тебе,
сяйво твого обличчя падає на нас!
Неймовірний подив згуртовусь,
наші душі прагнуть до тебе.

Блискавкою-мечем
підганяв нас твій ангел
і зруйнував нашу чудову вежу.
І тепер ми не розуміємо один одного.

Але колись ми прийдемо до тебе!
Тоді ми вже будемо прахом,

¹ Мاستься на увазі біблійний міф про спробу побудувати після всесвітнього потопу у Вавілоні вежу до небес.

але наше прагнення горде —
з покоління в покоління
міцнітиме наша мрія.
Ми, смертні, бачимо крізь тисячоліття
в твоєму світлі
шлях засліплених людей!

ЗЛАМАНА КВІТКА

На полиці моїй — невідома квітка
з чужої, далекої землі.
Приречено дивиться па мене —
її вінчик жевріє на полиці в пилюзі.
— Сестро моя, сестро моя, — схлиплюю тихо, —
чи пам'ятаєш землю, з якої прибула сюди
під лагідне сонце зрости
з блискучої чорної насінини?
Я безсила і смерть у мені.
Тишу сполохали звуки —
забриніли над землею злоті струни,
гуркочучи, відчиняються величезні двері!
Я бачу. Я могутня, від радощів захмеліла:
моя квітко, ти човен червоний,
мій героїчний вітрильник на срібному морі!
Я — забава для хвиль на носі твого човна,
я журюся, я прагну зрости найвище.
Де твоя далека земля?
Де моя земля?
Ніколи цього не бачила.
Чи повернешся, човне мій, раніше,
ніж ми впливемо на берег?

ПОРОЖНЄ МІСТО

Моє серце — місто,
яке жителі полишили.
Немає ані душі.
Вітер пронизує будинки,
вікна — навстіж.
Зорі і місяць бродять над ними,
сонце так пражить,
що дихають жаром вулиці,
де згасло відлуння кроків.

Весна, літо, осінь минають,
дощі й сонце руйнують будинки,
трава виростає на кам'яних ганках,
птахи гніздяться в порожніх кімнатах.

Мертве? Чи мертве страждає?
Чую ночами розпачливі крики:
чому загибель зволікає,
чому шалений вогненний потік
не змітає все в небуття,
щоб нічого не нагадувало про життя,
яке було колись?

КРИК

Чи ніколи стражданню моєму не буде кінця?
Міцна нитка мого життя.
Я хочу уникнути ударів об землю,
де панує спокій чорних квітів.
Я сміюся з твого театру, доле:
блязня рубати
величезним вишневим мечем.
Чому ненавидиш моє серце,
чому краєш як свого ворога?
Чи уявляєш моє серце сонцем,
що здіймається над твоєю жорстокістю, доле?

СМЕРТЬ

Колпсь я зовсім юна
блукала землею-квітом,
раділа сонцю й шелесту дерев
і боялася тебе, смерте.

Нині стою в юрмі тих,
хто чекає на березі,
дивлячись втомлено
на темне море,
чи не заблимають там, бува, вогники
твого корабля.

Ми зазнали нечуваних жорстокостей життя,
тому й чекаємо порятунку від тебе,—
незнаної, незвіданої.
Коли подаси знак,
ми ступимо па твій корабель, сподіваючись:
доброта, нова краса.
може, звільнить, осяє?

СПОГЛЯДАЛЬНИЦЯ

Дивлюся в ніч безсонними очима.

Вікно — високе й темне.

Окреслюється серпик місяця.

Срібними колонами застигли дерева.

А золоті зірки мерехтять усе ближче,
ніби лампадки в нічному храмі.

Нинішньої ночі смерть хороша.

Нинішньої ночі я така сумирна.

Нинішньої ночі не боюся йти крізь темінь,
бо тримаю в руці зірки ліхтар тремтливий.

СВОБОДА

Мое тіло було тюрмою.
Я потрощила її.

Небо свободи ясне вже видно.
Гей, вітри, у вас пахощі сонячних сходів
далеких!

Нумо, нумо — над муками землі,
пумо — з орбіт планетарних!
Земля не чує мого радісного крику —
я надто далеко.

СОНЯЧНИЙ ПОРОМ

Урвалась остання ливва,
сяюча ливва кохання.

Я — па ранковому березі
вільна й щаслива.

Хай тепер мене, сонце,
понесе твій пором у ріку білого неба.
Як прагнуть птахи зачаровані світла,—
так ми пориваємося до бога!

ЗІРКА

Чи бачив ти зірку летючу?
Слід її ще тремтить у блакиті.

Мов серце — гаряче й світле;
туди, задихаючись, впала зірка.
Я — арка тремтлива під твоєю рукою,
радісний крик у лунастих горах,
усміх і схлип щасливий.

З блаженним лицем провидця,
усміхаючись чарівливо,
ти слухаєш, мій коханий,
рокотання безмежної ночі:
це ріки течія могутня, п'янлива
у духмяному буйному пралісі.

ПЕРЕДВЕСНЯНЕ

Весна, передчуваючи своє настання,
спить у темнющій лісі.
Ступай тихо-тихо,
не промовляй палких слів
поміж оцих дерев,
що тремтять у чеканні!
Моя рука в твоїй долоні,
мов кільчик у чорній землі.
Сонце моє, не підбивайся поки що,
пе схиляйся, не буди мене.
Мені хочеться ще поснити своєю могуттю
біля весни сплячої
у полоні ще не народженого життя
божественної зваби.

БІЛІ СВІТАНКИ

Білі світанки приходять
чарівною ходою,
вкривають росистим волоссям
батьоре обличчя землі.
Підстрибуючи, вибігають із лісів
пісень ясні маленькі намистинки
і дзвонять в синю баню неба.

Яке ж бо щастя
у світанках білих жити,
торкатись пальцями схвильовано
коханого лиця
і смак життя устами відчувати.
У моє серце повернулась радість,
неначе птаство прилетіло.
Хотіла б я розсипатись росою,
дзвіночком бути голосистим, синім.

СОН

Наснилася темна ніч,
скляний, охоплений полум'ям храм,
дві зелені зорі.

Бліді руки накрили засліплені
очі молільника

Дивна молитва —
без єдиного слова.
Миттєво зростає із полум'я квітка,
ніжні жіночі тіла півколом,
царський палац у вогненному морі.

Молитися на те, чого немає.
Простягати пристрасну руку
до зелених зірниць!
Усе розбивається.
Якби я могла тільки тихо
чудуватися життям.

КЕЛИХ

Я — келих, прозорий і ніжний,
у руках твоїх.

Твої губи торкаються келиха.

З якої пустелі ти прийшов,
що спраглим став отаким?

Пий мене! Пий мене!

Я зібрала з лугів життя
сонця п'янливість, квітковий мед,
сік рідкісних плодів,
на узбережжях далеких —

спінсість хвиль,

зоряних квітів,
радості, смутку,
самотності, смерті.

Пий мене!

Княжа рука життя
знову наповнить
мене по вінця.

У ДОРОЗІ

Ніжність очей твоїх наді мною
освіжає мене,
як лагідна дощова хмара
напуває землю.

Рука моя в твоїй,
сяю вся під твоїм зором,
іду повз обличчя теплого літа
по усміхненій, дивовижній траві.

Але я знаю надто щасливих долю:
зима — недалеко,
а квітка самотня повіки без плоду.

Швидко простую,
рука моя в твоїй,
сяю вся під твоїм зором,
ступаю чарівливою землею,
яка кличе мене,
невтомно йду своїм коротким літом,
як лапландське сонце.

МОРЕ

Ти — море, мій коханий,
я — берег і зрушитись не можу.
Похмуро і вперто
котиш повз мене хвилі.
Оманливо і жорстоко
мандруєш на чуже узбережжя.
Туман відчаю тисне на мене,
клекіт серця вже ледве чути,
не знаю, як жити далі.
А ти повертаєш раптово,
сяючи звабними морськими очима,
цілуєш мої ноги,
співаєш: ти єдина.

Тисячokrat проклинала тебе,
тисячokrat пробачала тобі.

СМУТОК

Біля синього морського узбережжя
стоїть біла хатина.

Наспіває їй вода.

Гірлянда трояндова оповиває мене,
лютий і дивний біль:

за тобою сумую.

Сонце пражить вгорі наді мною,
смуток синього моря в мені:

чекаю.

Море сяйниться зеленим,

рифти дико волають,

червоний вогонь у чорному небі,

я відчуваю тебе!

Сонце пече наді мною,

синява моря в мені.

КОНВАЛІЇ

Вечір — сиво-зелена квітка.
Я стиха радію.
Пахнуть мої білі квіти,
чарівливо-вологі, ніби напій запашистий.

Таємничі малесенькі пустуни,
хто приніс вас до моєї сумної кімнати,
ще тремтливої від схлипів?

Дощового вечора ніжне щастя:
мій великий північний оленю,
я побачила твої очі,
твою чарівну усмішку хлоп'ячу
під моїм вікном.

БУРЯ

Виводить вітровіння
про смерть і бурю пісню,
в темряві стогне сиве узбережжя.

Ой коханий, мене лякають
твої темно-буряні очі,
і нібито полум'я бурхає в крові.
Захисти мене!

Чути здалеку крик в очереті.
Може, пташка якась уночі заблукала
і розшукує своє гніздо.
Так розшукую я твою душу,
прагну до неї,
цілую її, наслухаючи бурю!

ПІСНЯ КОХАНОМУ

Не побачу свого чорного шляху,
не побачу своєї останньої пристані,
що німо вигукує:
ти прийдеш!

Щастя і сонце біжать, усміхаючись,
по білих горах.
У ніжність твоїх очей
поринули мої зіниці,
наче в море двос безтурботних птахів.

Спрагла моя рука
трепетно тримає невідому квітку.
Може, Харон кинув її
в річку смерті.
Вона сива й не пахне,
і назви її не знаю.
Коханий мій, може, з того гіркого дурману
почнеться наше свято під туєю?

КАЗКА

Біля води

на килимі чарівливого літа
щасливою почуваюсь.

Розповісти тобі чудернацьку казку?

Білої літньої почі

у бджіл було свято.

Танцювали шалено в золотавому серпанку
кучерявих квіток жовтецю

аж до сходу сонця.

Як гарно спивати мед

у піч запахуцу.

Тепер вона спить

у зябликовому гнізді.

І пташине подружжя знітилося трохи

й злякалося,

бо крихітна лапка —

поблизу найкрасивішого яйця.

Ти не слухаєш мене,

а дивишся усміхненими, кольору моря очима.

Зупини, сонце, мого морського бога,

щоб цей день не полишив нас!

ПОДОРОЖ ДО ЕДЕМУ

Ми дістались чужого села,
мій коханий і я.

Пронизливо посвистуючи, помчав потяг,
як велика золота стріла крізь морок.

Була осіння ніч і на станційній стіні—
SUNLIGHT, SUNLIGHT, SUNLIGHT,
SUNLIGHT¹.

І неохайна жінка в касі.
— Добродійко, дайте, будь ласка,
два квитки до едему.—
Вона раптом засміялася радісно:
— SUNLIGHT!

Порожній потяг, у вагоні тільки ми удвох:
лише дехто вирушає до едему.
Мій коханий співав уночі:
— Фіалко моя, звідкіля
прийшла ти до мене так рано? —
А потяг повторив здивовано: рано?

¹ Сонячне світло (англ.).

СКАРГА

Я для тебе була невідомою квіткою,
я стояла, дивлячись на вечір,
і ждала кохання.

Ти цілував мої очі,
ти співав на узгір'ях:
«Для мене ти більш, ніж кохана».
Звідкіля ж я знала, що все це брехня?
Звідки ж я знала про твоє зміїне серце?
Геть, іди геть!

Кинула я своє серце в нічний ліс.
Ох, ще ця скарга!
Дерева вигукують увесь час твоє ім'я,
що колись було для мене
берегом щастя.

ПРОБУДЖЕННЯ

Холодний запах плинних вод,
щасливі лагідні мелодії пташині,
обличчя голубі квітинок
запливли в сутінки мого сну.
Світло червоно-зелене лється
крізь напіввідкриті повіки моїх очей.
Звідки з'явилася я осюди

крізь сон млистого моря?

Напевне, я жила й давно колись померла.

І я була тоді сумна-сумна!

Як дивно:

адже світ оцей світанний, ясно-росний!

Тільки-но дощ ущух,

і пахощі юного березового листя
п'ярко ввірвалися в мою душу.

Земля сіяє від щасливих сліз,

а сонце юне-юне й ніжне.

Що там, що тут?

Я бачити не можу.

Чи я таки помру не скоро?

Звідкіль же я прийшла, несила пригадати.

Можливо, сонечком крапчастим я була,

відважно плавала вітрильником —

березовим листком,

але аварії зазнала через соломину.

Це пробудження насолода,

коли потоки прохолодні — в душу!

ВЕСНА

Весняна ніч, над головою низько небо,
його я пригинаю до лица,
немов зарошену галузку.

Збираю й пригортаю до грудей

зоряні квіти,

такі пресвітлі, такі ніжні. І оживає
брунька дерева, торкаючись
моїх гарячих уст.

І мою душу повнить радість бруньки,
і пахощі її мене оповивають
хмарою прозорою.

СИНІЙ РАНОК

Синій ранку, синій ранку!

Сонце бризкає, як водограй червоний,
з чаші інистих беріз.

Єство моє пронизує, засліплюючи,
меч дивовижний синій.

Ой світло, променисте світло!
Ти пролітаєш повз мене, мов зграя пташина.

Маленька гаїчко,
в твоєї чарівної скрипки
є тільки одна струна:
під гору синя лижня,
яка сьогодні стане моєю ДОРОГОЮ.

СЬОГОДНІ

Сьогодні я воскресаю із мертвих:
Сьогодні сідаю в гуркітливий потяг,
що співає: ЖИТТЯ, ЖИТТЯ, ЖИТТЯ.

Я вельми спокійна,
наснула капелюшок на очі,
бо моє щастя видно всьому світу,
всі бачать, як потяг мене надихає,
як хотіла б я кожному сказати:
коханий, чудово жити!

Новий парк
тхне бензином і асфальтом,
червоні, сині, жовті скляні квіти
висять на бетонних стінах,
немов поспішають вони вздовж вулиць,
палають, як очі,
між лискучих мурів.
Люди, авта, трамваї,
гуркіт,
вогні, вогні, вогні,
сміх.
Sonny boy ¹,
сумні обличчя,
очі, голод,
палючі уста.

¹ Санні бой — хлопчик-синочок (англ.).

Життя, у мені і навколо клекоче
твій голос,
великий, чужий, тремтливий.
І я шепочу чарівному героєві фільму:
коханий, чудово сьогодні жити.

ТАКОВІ

кила велика, справжня казка:
і, створена людиною величезна квітка,
іблясто-білий ірисе, літаче,
іймаєшся з озера синього
ігутьно в захмар'я
і сопячним світом.
і забув своє коріння,
і забув своє стебло,
ільки твій чудовий вінчик прагне:
і захмар'я!
ізіь пелюстки я дивлюсь на землю.
— щасливіша за коханих.
ібо — близько.
і споглядає створену людиною квітку.

іве диво:
ів корабель, який на пошук невідомого рушає,
іагне твоє сяйне суцвіття далі, далі.
іас охоплює радість, одвага
і й жага всепідкорення.
іо гряде в майбутті?
ізі землі давно вже відомі нам!

ЕПІТАФІЯ ЛАМПИ

Я прозора була, як вода,
моїм серцем був чорний дротик.
Я жадала палати, осявати,
щоб серце стало червоним.

Надто могутнім сяйвом
творець пройняв мене.
Болючою радістю я спалахнула,
всього лиш на мить,
потому — навіки згасла.

СЛОВА

Задихаюсь у річці, що тече в мені.
Там багато слів, шепітних, закличних,
та від них мені лиш сумно,
бо немає слів, про які мрію.

Під білими деревами весна стояла,
і в небесне склепіння метнула стрілу золоту
весна.

Я побігла в смарагдовий праліс.
— Ой, тремтлива стріло в небозводі,
в тобі — мої слова! — вигукнула я.

Затишшя, задихаюсь у річці.
Тоді помічаю трави й дерева:
вони слів не знають,
але їхнє осяйне військо
в своїй німотності могутніш усіх слів.

З книжки
«ПОВЕРНЕННЯ» (1934)

СОПІЛКА

Ні, я не здіймаю прапорів,
ні, я не дороговказ із орлиним серцем,
і не сурму тримаю під час вашого походу
до земель омріяних.

Я — верба на березі річки,
верба, яку пронизують вітри,
з якої душа бентежного світу
вирізує непоказну сопілку,
щоб грати на ній свою мелодію,
сповнену бурі, болю, кохання
і ледь помітних світань.

ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ

Коли знову стояла перед тобою,
коли знову бачила твої очі,
мені було так дивно.

Так чудово ніяковою бути, мов квітці у лісі,
яка, спочиваючи вночі,
сповнена чеканням сонця.

ЩАСТЯ

Я прокинулась біля твого сну,
руки простерла до твого дихання,
ніби втомлений мандрівник у нічному степу
протягає до вогнища
радісно руки.

ЛІТНЯ НІЧ

Білий-білий вишні цвіт,
у серпанку місяць спить,
ніч прозора, тепла, ніжна.
Східна хмарка пломенить.

Ти обвив, немов гніздом:
твої руки — вогнищ сто,
вії — птиці над лицем.
Чуєш, хтось ступає. Хто?

Чуєш, ледь бринить земля —
в світ іде наше маля?
Чи йому дорогу встеле
біла вишенька моя?

НЕНАРОДЖЕНИМ

Крихітні ніжки дріботять,
дзвінкі голоси лунають
під моїм вікном.
Небо лле синій усміх
над безтурботними пустунами.
Сумуючи, в країну ненароджених дивлюся.
Солодко було б тримати на руках
веселого маленького вертлявця,
продовжувача неспокійного життя.
Та бачу на подвір'ї чоловіка тихого,
що копирсається на смітнику.
Німий відчай його величезних очей,
навіть люті вже в них немає.
А колись він теж був маленьким дитям,
простягав, усміхаючись, рученята
назустріч життю і мамі,
очі якої вже омріявали
щастя чарівне свого сипа.

Я боюся за вас, пустуни.
На сонячному острові, далеко,
стріляють гармати,
кружеляють літаки над містом.
Сьогодні ще мир.
Та якщо впаде-вибухне смерть
поміж зачарованих пустунів?
У країні ненароджених, мої діти,
я соромлюся світу, в який вас веду.

ТАНТАЛ

Вулицею ми йдемо,
Ти, Який Будеш, і я —
обоє голодні.

У вітринах піраміди рожевощоких яблук,
соковиті сонця апельсинів,
гроп прозорих перлини гори.

Із одкритих дверей линуть пахощі неймовірні
І ти кажеш: їж!

Ти не змій-спокусник,
у тобі лише мудрість життя,
знаєш, що робить кров мою свіжою, дужою.

Та немає у мене грошей,
і ніхто не дає роботи.

Я кваплюся звідси,
ти ж говориш сварливо: їж!

Я — всесвіт для тебе
і мушу тебе годувати,
як і всесвіт — мене.

Чи повинна я вікна розбити?

Ти не знаєш законів і правил,
ти не знаєш про муки Тантала.

Тебе ошелешує паш голод
посеред цього достатку.

ДИТИНА ГРАЄТЬСЯ

— Надворі дощ,— каже дитина.—
А вдома так гарно.
Пограймося, мамо, наш будинок —
світ на морському дні.
Навколо нас ясна й тиха вода.
Твої руки, мамо, дві чарівні риби,
які бавляться зі мною піжно,
а твій голос, мамо,
голубої вежі дзвоник,
що дзвенить над лугами дна морського.

Книжкова шафа — мов мудра скеля
із тисяччю золотих очей.
Всі вази — мушлі,
чудові, шумливі вуха моря.
А лампа, ой мамо, осяйний корабель,
який пливе, гойдаючись, над нашим світом.
І на цей корабель я піднятись прагну.

ЗА БРАМОЮ

Я була пемов козуля,
ти — моє дитятко славне,
а навколо світ широкий,
лячно в пралісі безкрайнім.

Я із радістю і страхом
перший плач твій наслухала.
Деся поблизу був мисливець¹,
його з жахом відчувала.

Твоє тільце бездиханне —
розтоптали квітку милу.
І за браму чорну зникли
усміх, чари, все, чим снила.

Я за брамою застигла,
моє серце билось яро.
Знов, як перст, пішла в дорогу,
оповита горем-хмарою.

¹ Йдеться про смерть. (Приміт. перекладача).

ЧЕРЕЗ РІЧКУ

У смерті твоєї в берег,
я біля нього так близько,
між нашими душами відстань —
річки вузесенька стрічка.

Я бачу, коли й не дивлюся,
помах руки у востаннє,
на берег до себе я кличу,
у згадці твоє пустування.

Може, палає там сонце,
білий квітник духмяний,
губи в росі вечірній,
може, тупцюєш до мами?

Що б я сказала? Плачу,
скільки сказати не встигла.
В мене слова народились
і бачу — навіки застигли.

І ніби волога хмара
очі мені запнула.
Добраніч — і спи спокійно...
Журно згадала минуле.

МОВЧАЗНЕ ДИТЯ

Слухаю плач дитячий біля своїх матерів —
жадібний, голосний плач життя.

Ти мовчиш, моє життя,
ти навіки змовкло.

Під твоїм безголоссям
я — наче темна земля,
коли сонце померло,
давно пригасло життя,
артерія якого безцільно
пульсує в порожнечі.

Марячи, бачу вві сні твій плач:
ніби червоний птах летить у темряву
горя мого.

Від щастя дивного сміюся
завдяки твоєму плачу.

Я прокидаюся від голосного плачу
жадібного життя.

Моє серце тремтить —
крапля крові, летюча, темна,
на краю провалля.

Я — зчорніла від болю земля,
далекі сонця не можуть уже світити,
із них громадиться моя ніч.

Моє сонце померло.
Ти змовкло, моє життя.

БІЛЬ

Ти метаєшся, серце,
нібито в хвилях човен.
Угору-вниз, угору-вниз.

Човне, ти занурюйся глибше,
де між мушель дивний спокій,
присмеркові безмежні зелені
галяви морських лілей і ліхтарі колихливі.
Човне, ти занурюйся глибше!

Між ялин чорнильних
висить місяця кинджал білий.
Задля спочинку — втопити це лезо,
вузьке й росисте,
в розжарене серце болю.

Шиплять і змикаються хвилі.
вали піняться величезні
над потопаючим човном.

ДОЛЯ

Уранці сказав мій друг:

— Ти сміялась вві сні
так гордливо.

Чи не смутна вже ти?

— Приїхала вчора,— сказала,—
і від'їжджаю вранці.

Інше — не має значення.

— А сміх? — запитав мій друг.

— Віл наснився мені,
садив крихітну синю квітку,
яка мала неповторний усміх.

Ой бідна ти, крихітна квітко!
Я сміялась, а в серці був меч.

ЛЮДИНА

Бавилосьь на березі дитя
під сонцем,
серед усмішок і щастя,
між малесеньких міст,
що були у його володінні.

Вивели на піску його рученята
імена всіх найрідніших і друзів,
а на камені дитя викарбувало:

ЛЮДИНА —

велике й таїнне слово.

Море накотилося на берег
і змило імена друзів
і малесенькі іграшкові міста.

А дитя виросло,
і море великих страждань
перекотилося через його серце
і вимило з нього все щастя і силу,
всі імена й омани,
і кинуло на це дитинство камінь,
на якому було слово ЛЮДИНА.

ШУКАННЯ

Далина п'янить.

Думка — птах, що кличе
далеко-далеко — за море.

Зоряними стежками я хочу ступати
повз круговерть світу,
підніматися сходами хмар,
підкорювати вершину, позичати сонця
для очей,
бачити, чути, знати,
що є початок і життя —
страждання, блаженство, смерть.

Сяяння світлячків
осяває малесеньке коло,
дорога людської думки —
тільки п'ядь землі до п'тьми.
Хіба може дитя рученятами зрушити гори,
що заступають сонце?!

Земля в космосі плаває,
наче макове зернятко в океані.
Чому тут має бути істини місце,
чому тут шукати розгадку всьому?

Все-таки може винести море
насіпинку на берег далекий.

НАРОДЖЕННЯ ПІСНІ

Моє серце було, мов розчавлений сад,
без квіту, самотній,
буднів кроки громохкі
звучали згори безперервно,
але я чекала.

Вирувало у тьмяних глибинах землі,
у нічній тишині бруньки ніжні голівками
підіймали дзвінку кору.

Плуг безмежний життя
наді мною пройшов гостролезом,
зацепив і поранив, тремтіла я.
Тоді раптом з'явилася ватра зелена —
молодої землі світлий дух.
Я сумирна була і здивована вкрай,
мов Адам свого першого ранку.

СПОКІЙ

Я спотикалась у лісі на кожному кроці,
і дерева дивились на мене безсилля,
і ніч вкрила мене темним гаєм.

Я прокинулась — жебоніло сонце

золотим джерелом

у ранковій імлі,

анемони прошили моє волосся,

а в мушлях моїх вух

бриніла пісня пташина срібного моря.

НА ЛУЗІ

Ой вічні трави, ваші зелені посестри
простираються на захід і схід,
крізь Європу, Азію, Африку.
Чорне густе молоко землі
напуває ваших малесеньких братів
на мисі Доброї Надії.
Літнє духмяне повітря,
торкаєшся моїх очей,
долинаєш до мого слуху.
Дорога і час пропали.
Величезний луг. Червоні квіти
у сутінках одпочивають —
коралі невичерпних сердець
облямовують земну кулю.
З тисячоліть і донині
ясного дня лунає теплий голос землі:
— Це — шлях життя!

ЖИТТЯ

Дорога потребує невідомості,
дорога пропадає вдалині.
Попід деревами мандрує час.
Сонце падає і згасає.
На дорозі блищать калюжі,
на дорозі тремтять тіні листя.
Подорожній потребує невідомості,
один бачить калюжу,
інший — якусь тінь...
А дорога триває.

МОЯ МОЛОДША СЕСТРА

Світліш нічого іншого немає,
як юність моєї сестри.

Навколо її голови волотої
сйиниться вечірнє сутіння.

Сьогодні в неї — інші очі,
вже не дитячі очі,
а сяють вони соромливо і палко
під чистим чолом.

Вона схиляється й наслухає
тремтіння свого серця.
Воно — мов юний яснолистий ліс,
розбуджений дощем весняним.
Та у сховку пільми — таємниця,
напівбог, напівзвір,
і моя сестра усміхається соромливо.

ЛІТО

Стебла біля очей моїх, біля рук
пульсують в одному ритмі з моєю кров'ю.
Моє серце — безкрає море.

Мандрівничого синє вітрило мріє
вдалечині.

Хвилі здаля несуть духмяну піну,
мов черемховий прибій на морі світла.

Моє тіло — пульсуючий пил
із сонця, що пронизало землю,
вкорінилося в ґрунт, як рослина.

До моєї артерії вливаються
молодесенькі квіти,
бліді зорі,
земна куля духмяна.

ЛІТНІЙ ВЕЧІР НА МІСЬКІЙ ОКОЛИЦІ

Великий будинок дзвенить, мов органчик,
пісні південних морів, танцювальні ритми,
поряд із маршами — солодко-жалісливе.

Із вікон визирають люди,
вони дивакувато дивляться на море,
наслухають кроки на вулиці,
мріють про свято, про чарівне серце,
про щастя, яке не приходить.
По скелі протилежного берега ступав
безрукий юнак,
некліпно дивлячись на море.
Метляються порожні рукава,
наче безсилі крила.

ЛІТО В СЬОРНЯЙНЕН

Твої щічки, мій маленький брате,
запалі й змарнілі.
Тут літо відгонить асфальтом,
а затінок — лише під стіпами кам'яниць.
На вулиці дихати важко,
кушпела дере в горлі.
Хоч уві сні ти бачив
безмежні зелені луки?
Тут, на міській околиці, живуть бідаки —
звідкіля ж розкішна зелень.
Зрозуміло, немає навколо
чудових міських парків.
Вони — на протилежному боці, де будинки
влітку стоять порожні,
адже багатії
літо в селі гайнують.

СВЯТО ПІЗНЬОГО ЛІТА

Ночі — сповнені темінню по вінця.
Гупають, гупають плоди.
Ви чуєте в садку бомкання дзвонів?
Земля відлунює, як величезний бубон,
тихо дзвенить у ніч синьо-сливову.

В плодах палахкотять літні дні,
у яблуках — відгомін білих ночей!
Помідори червоні співають:
наше тіло — сонце!
Свято плодів, дозрілості п'янкої.
Вогні життя палають.

Ви чуєте в садку бомкання дзвонів?
Земля тремтить, як величезний бубон.

ВЕЧІР ПІЗНЬОГО ЛІТА

Вечір накинув на розжарене чоло неба
прохолодний серпанок.

Сіяють кораблі, пливуть,
ріжучи владно, мов алмазом,
тьмаве дзеркало моря.

Вузесенька хмарка па вечірньому прюзі,
начебто флейта непомітного музики,
награє пісню рахманного сонця.

СНІГ

Поглянь, зима спроквола опускає
перед вікнами білу запону.

Ніжніше тиші
торкнулися шибок
тисячі шовкових дзвіночків.

Поглянь, тепер — гарно.
Ти в своїй тихій кімнаті,
як самоцвіт у скриньці
на білому оксамиті.
Я спокійна, сяйна, незворушна.

Сніг за вікнами сипле, сипле,
наче білий дим струмує.
Прохолодна царівна зими
м'яко ступає мимо.
Ховаючи за серпанком
од сонця сутінні очі.

МІСТ

О, якби серце моє стало непорушною скелею,
але я тремчу під своїм тягарем.

З усіх кінців світу
вчепилися в мою руку боязкі дитячі руки,
тремтить оселя мого серця
од мільйонів згорьованих криків,
я закохана в людей,
проте здригаюся в передчутті народження,
тому що це — початок ще одного страждання.

О, якби була я могутньою, як море,
зруйнувала б своїм співом стіни,
що відмежовують ваше життя
від світанку.
Але я — тільки хисткий місток,
через який пролягає ваша дорога.

ПІД МІСЯЦЕМ

Дикі лісові звірі
здіймають до тебе, місяцю, свої писки.
Чи тобі чути їхнє сумне завивання?

Ти сплів непрохідні тенета
над простором землі,
ти — павук золотий.

Під тобою блукаю зі своїми братами,
сповнена жаху, холодної люті.
Для нас на землі всі закрито шляхи.
Наша доля — лише пилюга під ногами.
Брама життя одчиняється тільки
ЗОЛОТИМ КЛЮЧЕМ.

Чи зведемо свої обличчя,
завиваючи з відчаю,
до білих гірських вершин?
Чи проб'ємо собі крізь тенета —
шлях на волю?!

ЕМІГРАНТИ

Я в світ прийшла сміливим кроком,
взяла свою землю, і своє сонце,
і пеньки своєї хлібину духмяну життя.
Але певність у такому спадку
розтоптала залізна подошва —
розсміявся в обличчя нахабно
завойовник і людожер.

Я втікала,
на швидкому вітрильнику сну я втікала
у далеку місцину,—
на землю, де квіти й русалки.

Та чарівною квіткою
і русалкою таємничою
дитя мене кликало
з материка, заюшеного кров'ю.

І я повернулася, емігрантка,
повернуться й інші
з усіх кінців світу.

Земля загуде від кроків,
задзвенить нова пісня з гір,
і тремтіти палацам загарбників.

НАША ПІСНЯ

Наша пісня глуха, від знегоди згрубіла.
Як ми можемо пісню співати про хмари,
облямовані рожевеньким,
пробиваючи в темряві шлях у життя?

Чули ми рокіт вільного моря
і поклик могутніх птахів,
серця наші прагли розправити крила.
Але Потвора постійно гнітила нас.

Немає в нас більше ніжності хмар.
Поклади горя і болю
нас злютували.
Ми — гарячі й твердючі,
як вугілля й алмаз.
Боротися або сторч у провалля!

Як ми можемо пісню співати про хмари,
облямовані рожевеньким,
ми, для кого хліб — поезія,
далека-далека альпійська фіалка,
а спочинок — в пустелі
біля журкітливого джерела

РАНОК СВІТУ

Сонце підбилося над небокраєм,
як золотий гонг,
у який височенний заводський бовдур
б'є дзвінко:
ранок світу — ваш!

Вулиці двигтять од ваших кроків,
вулиці заливають світлом
ваші натруджені руки.
Робітників темна ріка —
артерія міста повниться кров'ю
і котить до пульсуючих заводів.

Світ — ваш!
Ще сплять нероби,
їхні руки і мозок не відчують
мук і радощів творення.

Безсонні шукачі
беруться до роботи,
стежачи за вашою ходою
палахками очима.

Ваша кров зливається з червоною силою —
думи тих шукачів, — як електродуга.

Коли настане ранок світу
і медово-жовті авта

повезуть духмяний хліб,
підніmemo свої голови,
візьмімося власноручно
спокійно й гордо творити життя.
Ранок світу — наш!
Хліб ранку — наш!

НОВОРІЧНА НІЧ

Я чую шум —
людських сердець биття
в усьому світі.
Я бачу повноводу ріку часу,
від злочинів і мук
криваву й чорну,
біжить вона крізь світ.
Я бачу відчай ув очах страждальців,
вони все дивляться на течію,
я бачу, як надії буйна квітка
то знов розквітне,
то зів'яне.

Цієї ночі квітка знов розквітне!
Що нам несе ця ріка часу?
Може, приплине корабель з вітрилом
чорним —
вбивці життя — піратський корабель,
а може, човен світлого життя,
в яким керманічі хоробрі, з ясними серцями,
чи від кормиги звільнять,
чи від бід врятують?!

ОДНОМУ З «БЛАГОДІЙНИКІВ»

Ти милостивий
і підносиш милостиню — мені!
Та піднесений хліб — гіркий,
отже, погана їжа,
ти ж гадаєш, що через хліб
уклоняться мушу тобі,
ой володарю Запліснявілий,
ще її сидиш на золотій горі!

Хто може злякати мене?!
Вільна я, наче німфа.
Смерть від мене тікає,
неподолана я на землі.

Ти ж тремтиш од мого глузливого сміху —
він дзвенить ув усіх садах,
що розквітнуть в творця — у долонях моїх,
коли ранок займеться
й пригасатимуть зорі.

Ти говориш, ніби зорею,
мов хлібом, наситишся,
але все-таки я живу!

А ти, «благодійнику», на золотій горі —
мертвотний від золотого порохна,
мертвотний давно-давно.

ТИРАНИ І ВИЗВОЛИТЕЛІ

У серці тирана був жах —
поблизу родивсь визволитель.
Здригнувшись, тиран схопив меч:
— Убийте усіх малюків!

Оті, що народжені в хижах,
від них і тремтять тирані:
Хтось же могутнім виросте
і йтиме ланами й гукатиме:
— Я вказую вам дорогу до істини
і життя! —
зневаживши владу смерті.

Кричали тирані люто:
— Убийте усіх малюків! —
І лялася кров мільйонів,
а верховні жреці говорили:
— Світ — це долина смерті,
змиріте ж свої серця!
Мільйони спочили в землі.

Але з мертвих встають визволителі.
Переможно, мов сонце із ночі,
Нестримно, мов трави на бойовищі,
сходить життя після вбивства.
— На хресті розпинайте,
жбурляйте за ґрати!

У теплу землю висівають зерна,
народжуються і народжуються діти —
життя такого дивного буремна пісня.
Зі страждань постають безсмертними,
сййними, переможними.
У князів смерті
в серцях жах,
в руці меч.

СХІДНІ МУДРЕЦІ

У мудрість свою ми втекли,
як у пустелю зоряну, бо надто жорстокий був світ,
у який з невідомого ми прийшли.
Там трудареві не стачало хліба,
а рот ледарів завжди був повен,
раби один одного убивали,
щоб поповнювати скарби панів.

У мудрість свою ми втекли,
сховавши душі свої від світу,
ми збирали знання із вод і небес,
як бджоли мед,
а серце було спокійне й ясне,
начебто небо над пустелею.

Чому ж нині світло нам засліплює очі,
чому розпросторилась і дзвенить незнайома пісня?
Народилось дитя — син людський!
Справді — це велика й небезпечна милість,
що в світі, де хижакі владарюють,
народилось дитя чисте, як зірка.

Ми полишили нашу мудрість,
ми ведемо вас крізь небезпеки —
в світі шалений, на прю жорстоку
заради дітей, заради нового ранку,
щоб створити чарівну землю,
де міг би невинний ступати.

БИЧ СИНА ЛЮДСЬКОГО

Не мовлю нічого про страждання своє.
У мене воно велике й просте, як у мільйонів,
що мріють про ліпше життя!

Де ж отой Хліб,
який нам дано?
У кожному храмі сидять міняйли.
Душі їхні — потворні й жахні.

Ми народилися, щоб любити життя,
споглядати своїх радісних дітей,
та наш терпець урвався —
і лють хлюпнула через край.
В наших очах яріє вічний голод,
мучать сні неспокійні й криваві.
Бич сина людського здійснювся
і свище над упирами.

Хто винен?
Життя заховали від нас
за багнети і злото?
Але нас безліч, як у лісі дерев.

Своїми гарячими тілами
кинемося на холодні багнети,
в морі нашої крові потонуть
металево-байдужі серця.
Ми порятуємо життя тим,
які прийдуть опісля.

MORITURI TE SALUTANT ¹

Звідусіль долинає крик:

— Ти мандруєш долиною смерті,
Марниця — твоє життя! —

І ми йдемо, пригаслі в нас очі,
ми йдемо, посивілі від горя.

Видовжуються наші тіні,
коли на вечірній пруг повертає сонце,
наші тіні холонуть у потойбіччі.

Чи спроможні ми жити, кохати?

Хибна, браття, привидів чорних держава!

Хто закує в кайдани сонце,

хто принесе смерть нашому життю?

Сонце сходитиме, браття!

Наші тіні зникнуть під його високим сяйвом.

Ріка життя клекотітиме крізь нас.

Ми — ріка, ми — життя,

ми хвилимо до вільного людського моря.

Життя, приречені на смерть вітають тебе!

¹ Приречені на смерть вітають тебе (латин.).

КАЗКИ ПРО СІ-СІ-ДУС

РОСИНКА

Сі-Сі-Дус,
найчарівніша з ельфів під місяцем,
знайшла на лопуховім листку росинку,
велику-велику.
Вона перекочувала її
і роздивлялась, усміхаючись,
потішне відображення
прекрасного свого личка.
Ельфа нарешті схилила голівку
і крізь росинку
побачила дивовижний світ.

ТАНЦЮВАЛЬНИЙ ВЕЧІР

Місяць позичив свій диск золотий
для танцювального вечора біля Мудрого
Каменя.

Там були всі,
ніхто не лишився поза увагою.
Сі-Сі-Дус дала кожному коштовне вбрання.

Всі ласували щільниками Сі-Сі-Дус.
Все одно дехто плакав,
дехто глузливо посміхався,
тільки діти були щасливі.
Сі-Сі-Дус скорботно стукотіла
черевичком об місячний диск.

ЧОРНІ ЧОЛОВІЧКИ

Чорні чоловічки
прийшли до Сі-Сі-Дус з погрозами:
— Ти не схиляйся перед мечем,
усі йдуть на твій танцювальний вечір,
твоя держава не має меж.
Ми накриємо тебе діжею
і хвацько всядемося на неї.

Ошелешена Сі-Сі-Дус попрохала білку
розтлумачити
цю іноземну мову.

ШАРВАРОК

Ніхто не знав,
чому зчинився цей шарварок:
злісні оси кружляли роями
із жахливими списами-жалами наготові,
гнойовики повзли вервечками
і шурхотіли тільцями об дерево,
ковалики маршруували тисячами,
потукуючи-потріскуючи.
Квіти рвалися зі стебел,
вони прагнули далеко полетіти,
але падали, мов підкошені.

Сі-Сі-Дус була нещасна
через свою чудову землю
і попрохала хмаринку на небі,
щоб вона витерла сльози і кров.

ПІСНЯ

Сі-Сі-Дус роздивлялась людину
і жаліла її.
Робота і сон, сірі думки —
таке людське життя.
І Сі-Сі-Дус підійшла до людини
і заспівала їй пісеньку
про ліс і світло, і свободу.

І людина слухала,
блідаве світло проникало
в її темне серце.
Надвечір зголодніла Сі-Сі-Дус.
Коли людина це помітила,
квапливо зайнялася справами своїми.

СОН

Сі-Сі-Дус втомилася до краю.
Краса померла,
світ сповнився гнівної задухи.
Сі-Сі-Дус пішла на берег моря
і змахнула втомленою рукою.
І попливла кораблем сну далеко-далеко.

Сі-Сі-Дус спала тисячу років.
Прокинувшись, вона побачила сонце —
воно вмивало своє личко в світанковім лісі.
— Сі-Сі-Дус,— мовило сонце,— тепер співай!
На землі немає вже кордонів,
усюди походжає наш вільний брат! —
Сі-Сі-Дус забралась на квітучу гілку,
і всі дерева пильно глянули на неї.
Сі-Сі-Дус полинула в синяву неба,
звідки лунала її перлинна пісня
над осяйною землею.

З книжки
«ДЕРЕВО ГНІЗД ПАЛАЄ» (1942)

ПОЕТ

Сказали:

**сліпий соловей —
поет.**

**І багато співало, заплющивши очі.
(«О, як гарно співають поети!»)
Та один одкрив очі й співав.
— Неподобство!**

**І чорними голками
протнули давно
поетові очі —
пагони світлі життя і пісень!**

КРЕЙДЯНІ КОЛА

Під осіннім небом —
червонощоким яблуком, духмяним плодом —
дзвенить дитяча радість, чеберяють ноги
(і мій син там).

І крейдяне коло повідомляє: захищене місце,
сюди ворог не може прийти.

Це коло повинно бути!

Але з величезного світу
накочується непередбачене, важливе —
западає жахливо всім у серце:
ВІЙНА!

Серйозні очі настирливо запитують:

— Мамо, війна? Де? Далеко?

Чи зможе війна прийти сюди, де будинки?

Чи не прийде ніколи?

Відповісти чи ухилитись?

Великий ганебний наш світ.

Ні на які обіцянки не зважає,

ні на які крейдяні кола.

Тут — повна беззахисність.

Чим заспокою тебе, малесеньке серце,

чим забезпечу спокій твоєму життю?

ПОВІНЬ

Ти вві сні кричиш, дитя,
в оченятах твоїх — жах,
ручення простягаєш.
Бачиш, гарно все довкіл,
тепло й світло,
на подвір'ї он берези і ялинки,
померки срібно-вовнисті
сон охороняють твій.
Ти всміхаєшся і знову спиш.

.

Я вслухаюсь і тремчу.
Звідусіль — на чатах темпі сили.
Вони прорвуть загати Стіксу,
І хлинуть потоки смертельної річки
по живій землі.
Чи ви чуєте сичання дракона
в ядучім тумані?
Громохка загибель.
Мільйони тіл молодих
лежать на поверхні землі.
Величезна зловісна тінь
нависає над усією землею.

Я вслухаюсь і тремчу:
всезмітаючі хвилі
б'ються об мої стіни.
Мій будинок —
ліхтар у мороці поміж хвиль,

гойдається, двигтять,
чи не впадуть стіни?

Ти вві сні кричиш, дитя,
в оченятах твоїх — жах,
ручення простягаєш.
Бачиш, гарно все довкіл.
Колисає вітер осінній
лемовлятка-бруньки сон.
Повесні радо завжди
прокидатись сонечку.
Ти смієшся їй знову спиш.

МАТЕРІ

Нестерпно бути матір'ю
в цьому світі.
До жахливого спотворили тебе,
чудове життя,
якщо матері кажуть:
ліпше дитині було б померти.

Плач в обпалених війною країнах,
горе — над закривавленими
малесенькими трупами
з розбитих будинків,
біженців змучених каравани —
крик над усією землею лунає...
Ніби поранений велет,
вирвавши коріння,
падає дерево життя.

Але наче вутла очеретяна колиска на Нілі,
сплетена жилавими руками матері-рабині,
погойдується серце матері-землі,
оберігаючи дітей
на всіх берегах,
сподіваючись, пильнуючи:
Може, прийдуть, врятують
могутні, шляхетні, безстрашні!..

НІЧНЕ НЕБО

На синім лаві неба,
глибоко зраному бурями ночей,
росте сріблистий зоряний овес,
холодний лан і де-не-де овес.
Хто візьме місячного гострого серпа?

ОАЗА

Посеред пустелі жовтої люті
я була радісною мандрівницею —
на захід і схід вітер хвилив
мої духмяні вісті
спраглим кочівникам!

Я була живлющим подихом на землі мертвих.
Але гнів пустелі обвив,
як тугий обруч,—
мене захлеснула пустеля,
мов свинцеве збурунене море...
Склисто-гостристо
свистів самум наді мною,—
павук-реготун пустельний
повільно сплітав загибель,
роками сплітав, роками.

Вас пожерли піски, мої дерева,
залишились од вас німі, чорні скрики.
Джерело моє, джерело —
сутінне око глибин...
Ох, мої сили згасають!
Кочівники, кочівники,
моя вість не долине до вас!

Раптом чую:
у глибині
сріберне жебоніння!

Мов джерело знову шукає вас
із-під неживого,
з-під застиглої люті.

Сріберне жебопіння! —
Мій сміх над смертю.

ЗАГУБЛЕНА МОЛОДІСТЬ

Радісно погойдуючись, поплив наш корабель,
сповнений чудових юначих мрій
про життя осяйне і солодкий біль.
Розквітаюча квітка яріла у душах.
Неподоланною здавалася наша сила!

В мандрівці підстерігали нас потаємні рифи,
набридливий дощ, голод і холод,
злидні, стума й тривога.
Ми трималися довго,
та повільно згасали.

У воді крижаній,
коли наш корабель затягнув чорторій,
боремося щосили —
поєдинок жорстокий, відчай триває.
Чимало нещасних вчепилося в мене:
— Ти дужий плавець, порятуй! —
Змовкаю знеможено.
— Ти найсильніший! — вчуваю чаклунське
в скреготливому реготі птаства морського.

Так і плаваю зі своїм тягарем,
часто геть захлипаючись,
але дивно — я знову спливаю,
і не скаже ніхто: я підтримаю тебе,
ти знесилів.

Я знаю, скоро занурюсь востаннє,
вода залле мої очі,
а в них іскринка молодості,
з якої спалахне нове життя.
Загублена моя молодість,
як молодість мільйонів.
А юні рушають у мандри знов.

ПРИЙШЛА ЗИМА

Знову прийшла зима —

Коли б стати ще молодою,
мабуть, писала б я
про чашу рахманну землі,
сповнену пролісків прохолодних,
мабуть, про зоряні роси,
які сяяли б уночі на луках мої пісні.

Та замерзли мої молоді пісні.
Моя пісня — натомлена й бідна,
ніби жінка,
що синьою куксою
хмиз підбирає — зігріти хатину.

Нелегка дорога й до кусня хліба,
сувора, неначе в'язничне подвір'я.
Думки мої, почуття від роботи пошерхли.

Знову прийшла зима —
грабіжниця копійчини останньої,
зима,
яка мучить протягом-батогоми
дітлахів-жебраків.

Але палають горобини,
наче закличне вогнище.

САМАРИТЯНИН

Поранена, спрагла,
лежала я, побита до крові,
на пустельній гірській дорозі.

Ти прийшов, самаритянине,
вкрив моє тіло побите,
підняв, поніс,
скропивши ніжністю мої уста
і серце.

Я ожила.

І не існувало для мене більше ні родичів,
ні друзів.

Я дотримувалась твоїх суворостей:
голоду, небезпеки, бездомності.

Ми ділили тягар і хліба шматок,
ми втішали один одного в біді.

Але безмежний праліс,
безмежний праліс — людина!
Усміхаючись, ти якось черкнув ножем —
і з'явилась у мене подряпина кривава.
Безодня розверзлася,
мою кров спалює трутизна.
Навкруг мене смеркає,
западає пустка.

ЗИМОВА НІЧ

Повітря видзвонює, як скляний дзвіночок,
бринить на деревах іниста глиця.

Застиглою сталевною річкою
звивається шлях під синіми тінями.

Будинки, мовчазливі брили
у сяйві крижаного місяця —

ніби в крижаній воді.

Людське життя жевріє,
очікуючи сонця,

прагнучи спалахнути живим полум'ям
крізь смерть, заціпеніння —
в осяйне зачарування.

КЛАДКА ЧЕРЕЗ ЛІД

Знайшла кладку через зиму —
колихливу льодову гірлянду.

Ступай тихо-тихо.

У посрібленому чорноліссі
вчувається тонкий тріск,—
потемний розлом льодової кладки.

Ступаєш печально-важко,
несучи тягар, плачеш.

Не так, не так.

Ступай тихо-тихо,
і зможеш порятуватися.

Суворими орлиними очима,
без сліз, із веселим серцем
шукати крізь ранки
сонячний тисячовесельний корабель,
коли пливтиме він зимовою рікою,
підпалюючи кладки, береги
дивовижним вогнем.

ВЕЛЬМИ ДОВГО Я СТОЯЛА...

Вельми довго під вітром я стояла,
біль, стогони, темінь кривава,
леза вітрів нібито вимотували до краю,
роз'їдаючи стіни мого буття,
ще один день — і серце
залишиться під руїнами,
уникаючи будь-якої боротьби.

Ой літній вітре, радісний вітре,
засліплюючи, вчаровуєш мене,
наче голос у горах
над снігами, посеред зими
змушуєш своєю сонячною флейтою
зажебоніти струмок,
щоб запилужений солдат
міг напитися і вмитися.

Я навпомацки бреду в радість.
Вагаючись, віддаюся спокою.
На обличчі моему тремтлива усмішка.
Мої очі вірити не хочуть.

І я згадую, чому колись пішла геть.
Я обличчя підставила літньому вітровінню,
і стала осяйна радість влилася в мене.
Небавом я знову піду.

ЛІТО

Берег щойно після дощу,
листям омийтй запашним,
блискучий водяний шовк,
пронизує серця сонячне світло.
Ти чула виразно
голос зими темними ночами.
Ти — змучена, втомлена тінь.
Тут — бенкет літа
для всіх голодних і спраглих.
Їж сонця хліб,
пий з безтурботного струмка,
мчи як водоплавний птах
у безкінечну хвилінь,
жадібно їж — до знемоги,
хмеліючи від проростання,
відчуваючи тільки невтоленну жагу насінини
прорости, зацвісти, осені піднести
наливні плоди!

ДИТЯЧИЙ СВІТ

РУКИ

Руки і всі пальчата —
друзі чудові.
Вони ворушаться і згинаються,
якщо цього побажаєш.
Можна схопити рукою,
можна щось кинути,
можна усе торкнути:
татові очі, мамин ніс.
Можна бути щасливим,
коли є руки.
І коли ти, маля, сумне,
а таке буває;
коли ти голодний, самотній
або забурився —
тоді тебе пальці розважать.
Можна покласти їх в рот
і забути про все.

ГРА

Цей фехтувальник не стерпить
усього, що стоїть смирененько.
Все нехай обертається, коливається!
Бабах! Розлітаються палички!
А маля аплодує ногами,
бо доволі роботи рукам:

треба примусити рухатись ледачий світ.
Чи хтось відбудув
Це звалище —
одна на одній палички?
Та ніби помах паличок — це карапуза руки.
У тріскотняві гуркоту,
у вирі перетворення
співає він, як молодий грайливий півень.

ЛІТО

Ти, напевно, здивований?
Дзвінка і малесенька гілочка
біля твоїх очей.
Ой-йо-йой, красиві листочки!
Спурхнуло біля обличчя
сліпуче щось, біле.
Метелик, метелик!
Йому видались очі розквітлі твої
синіми-синіми квітами.
Кішка на погрібнику
удає з себе мудру.
На верхівочці дерева пташки сміються,
і тебе розбирає сміх:
кицька, кицька — така забавна.
«Ля-ля-ля...» — заспіваймо і ми
пісню про білий світ,
погойдаймося, погойдаймося,
мов стеблина зелена.

ВЕСНЯНИЙ ВІТЕР

Весняний тугий вітер
крізь ліси на лани похвилив,
обгорнув голе тіло землі
розмаяним серпанком:
плодонось, квітуй, народжуй!
Ох, у квіткового моря пуп'янки ще в сховку!
Б'ють пісні, як джерела,
падають перлами рясно в золотий келих дня
над прихованими гніздами.
Біля струмків срібносплесних
лунають кришталеві голоси дитячі,
шелестять піски,
радіючи підстрибам малечі.

Трави, птахи, діти
мліють у блаженстві землі,
з якого вигнана людина,
а за віщо, цього не знає і весняний вітер,
і що це за гноїста рана
на чудовому обличчі землі.

МОРЕ СПІВАЄ ЗЕМЛІ

Гойдаюся, пригортаючись до колін твоїх,
земле,
наді мною — гам птаства і сонця усміх.
Гойдаю в своїй бездонній пітьмі
твердь ненароджених островів.
Гойдаю в безоглядному ритмі,
усміхаючись хтиво, як боги.
Неспинно здіймаєшся ти наді мною, земле,
неспинно течуть твої ріки
в мої ненаситні глибини!
Вогні твоїх гір,
сум палючий твоїх людей,
страхітливі сни, кривава мерзота
гойдається у мені,
відкладається десь на далеких моїх берегах.

АПОКАЛІПСИС

Буря зірвалась.
Зорі тремтять,
ніби фіги достиглі на вітрі,
немов драконів хвіст підмів небо.
Гаряча гора впала в море,
і вода потекла кривава.

Жінка в зоряному вінку, у сонячному плащі
кричить про свій біль і жах:
дракон стоїть біля породіллі
і чатує немовля на здобич.
Тільки орлині крила могли б захистити матір,
а син знайшов би прихисток у бога.

Здіймається Хижак з моря,
у нього ведмежі лапи й левина паща.
Він реве громовито.
Його посіпаки примовляють:
— Немас рівних тобі,
ніхто не здолає тебе.

З хмари падають
серпи ангелів,
на землі з виноградних лоз зрізають
стиглі гропа.
Гнівом божим сповнилися давильні жолоби,
і з розчавлених ягід бризкає далеко кров —
на поля, на коней.

Землю й небеса сповнив гул боїв,
і птахи терзають тіла полководців,
наче Змій, Нелюд, зіштовхують їх у провалля.

Німотно стоїть храм,
повен ясного святешнього фіміаму.
Він чекає повернення сина людського
й на хоралу могутнього рокіт.

*ПОЕЗІЇ,
ЯКІ НЕ ПУБЛІКУВАЛИСЯ В ЗБІРКАХ*

СВЯТО ОФІРУВАННЯ

Люди, люди,
нібито криваве свято дикунів
навколо потвори, з якої пащить вогонь
і клубочиться дим,—
така війна народів!
Молодого м'яса, молодого м'яса
вимагають бог і батьківщина.
Ніби перед Молохом діти,
стоять мільйони юнаків
перед жахом війни.

Жертви, жертви,
ніхто вас не порятує!
Немає у вас життя, отже,— і майбуття,
ваше заняття — руїни і вбивство.
Вас ведуть на війну під музику,
благословляють попи
для вгамування потайних потвор.

Люди, люди,
кров ваших синів волає із бойовищ:

навіщо ви породили нас,
навіщо ви оберігали нас,
чому лише для смерті з'явилися ми на світ?
Невже батьківщина-мати —
вбивця своїх дітей,
а бог прагне крові людської?

СИЛА УСІХ БЕЗЗБРОЙНИХ

Беззбройні руки
бояться повелителів.
Нескінченна варта
громить на вулицях,
переслідуючи біля могил.
Озброєні банди марширують містом.
Ніхто не ховається,
ніхто не охороняє.
Чи ніхто не боїться?

НЕДОСЯЖНИЙ

Вони з'явилися вночі,
їх багато було.
Як ви можете спати, люди!
Їх не стримують стіни,
дах не захищає од них.
Вони з'явилися вночі.

Я прокинулась у своєму дитячому ліжку.
Наша мама стогнала.
Ти стояв, мов приречений,
брате мій Себастьяне.
Книжки твої розкидані по підлозі,
моя лялька розчавлена.
Мундири, чоботи, зброя.
Окрики.

Як подорослішала тієї ночі:
не дитина вже й не стара,
я — непевного віку, втратила лік рокам,
тягар століть несу.

Я пильнувала за ними,
я пильную за ними зівжди.
Вони катували тебе,
Себастьяне, Себастьяне,
підлога зачервоніла від твоєї крові,
стіни змокрили від твого холодного поту,
повітря сповнилося крику.
Чи витримають, люди, ваші вуха?
Себастьяне, Себастьяне,
я дізналась про це, я дізналась про все:
вони чоботищами топтали тебе,
твоє серце конало долі,
як помираючий птах.
Повітря бачило, свідчила ніч.

Я ходжу, я ходжу
із села в село,

із країни в країну,
в континенту на континент,
непомітна, нечутна.
Я палаю, палаю.
Хто побачить мене, той живе,
помирає від любові до мене.
Я надихаю людей на безстрашність.

Вони шукають мене,
нічні зайти.
Та не знайдуть ніколи.
Пути вже не тримають,
мури вже не стають на заваді.
Я — повітря, я — хліб,
я — кров у людських судинах,
я — сон, я — дитячий плач,
таємнича, недсяжна луна.
Я бачу: тих, які люблять мене,
більшає, більшає.
Себастьяне, Себастьяне,
вони вже волають од жаху.

З М І С Т

Поезія віри і сонця. *Олександр Завгородній* 5

ПОЕЗІЯ

З книжки

«ДАЛЕКИЙ САД» (1924)

Останній квітневий вечір	25
На грудях землі	26
Квітуча земля	27
Сонце заходить	28
НоктюРН	29
Ночі пізнього літа	30
Осяйний осінній день	31
Гриби	32
Убита земля	33
Пороша	34
Молитва	35
Останньому	36
Мої перші миті	38
Павук	39
Річка	40
Чорний акорд	41
Розрив	42
Зимова елегія	43
Сум («Велика гадюка в крижанім жалом...»)	44
Казка («Жила колись королівна...»)	45
Мавки	46

Таїтянська серенада	48
Ефіопська фантазія	49
Тадж-Махал	50
Червоний місяць	51
Вечори	52
Сіра пісня	54
Земля	55
Жовтий ноктюри	56
Вечір у далекому саду	57
Серце	58

З книжки

«СИНІ ДВЕРІ» (1926)

Моя хатинка	59
Ранкова пісня	60
Усміх сонця	61
Синя квітка	62
Срібляста нить	63
Вершник	64
Маки	65
Великі флейти	66
Самум	67
Синій сад	68
Радість	69
Казка про олеандр	70
Білі вази	71
Пахучий горошок	72
Сонце ще не зійшло	73
Сум («Небо нічне, мій коханий...»)	74
Перлинне намисто	75
Червоний храм	76
Ти покинув	77
Твоє ім'я	78
Сніжинка	79
Місячне сяйво	80
Чорний корабель	81

Біле серце	82
Воскресіння	83
Зоряний політ	84
Осінній місяць	85
Пташина казка	86
Щаслива мить	87
Літнього дня	88
Осінній вечір	89
Мандрівниця	90
Дивний вождь	92
Бог і я	93
Човнярева пісня	95

З книжки

«НА ПРИЧАЛІ ЗЕМЛІ» (1930)

На причалі землі	96
Andante Religioso	97
Краса	98
Легенда	99
Щаслива	100
Будівничі вежі	101
Зламана квітка	103
Порожнє місто	104
Крик	105
Смерть	106
Споглядальниця	107
Свобода	108
Сонячний пором	109
Зірка	110
Передвесняне	111
Білі світанки	112
Сон	113
Келих	114
У дорозі	115
Море	116
Смуток	117

Конвалії	118
Буря	119
Пісня коханому	120
Кавка («Біля води...»)	121
Подорож до едему	122
Скарга	123
Пробудження	124
Весна	125
Синій ранок	126
Сьогодні	127
Літакові	129
Епітафія лампи	130
Слова	131

З книжки

«ПОВЕРНЕННЯ» (1934)

Сопілка	132
Повернення додому	133
Щастя	134
Літня ніч	135
Ненародженим	136
Тантал	137
Дитина грається	138
За брамою	139
Через річку	140
Мовчазне дитя	141
Біль	142
Доля	143
Людина	144
Шукання	145
Народження пісні	146
Спокій	147
На лузі	148
Життя	149
Моя молодша сестра	150
Літо («Стебла біля очей моїх, біля рук...»)	151

Літній вечір на міській околиці	152
Літо в Сьорняйнен	153
Свято пізнього літа	154
Вечір пізнього літа	155
Сніг	156
Міст	157
Під місяцем	158
Емігранти	159
Наша пісня	160
Ранок світу	161
Новорічна ніч	163
Одному з «благодійників»	164
Тирані і визволителі	165
Східні мудреці	167
Бич сина людського	168
Morituri te salutant	169
Казки про Сі-Сі-Дус	170
Росинка	170
Танцювальний вечір	170
Чорні чоловічки	171
Шарварок	171
Пісня	172
Сон	172

З книжки

«ДЕРЕВО ГНІЗД ПАЛАЄ» (1942)

Поет	174
Крейдяні кола	175
Дерево гнізд палає	176
Повінь	177
Матері	179
Нічне небо	180
Оаза	181
Загублена молодість	183
Прийшла зима	185
Самаритянин	186

Зимова ніч	187
Кладка через лід	188
Вельми довго я стояла...	189
Літо («Берег щойно після дощу...»)	190
Дитячий світ	191
Руки	191
Гра	191
Літо	192
Весняний вітер	193
Море співав землі	194
Апокаліпсис	195

ПОЕЗІЇ,

ЯКІ НЕ ПУБЛІКУВАЛИСЯ В ЗБІРКАХ

Свято офірування	197
Сила усіх безбройних	198
Недосяжний	198

Литературно-художественное издание

Серия «Жемчужины мировой лирики»

КАТРИ ВАЛА

ЛИРИКА

С финского

**Киев, издательство художественной
литературы «Дніпро»**

На украинском языке

**Художник В. С. Василенко
Художній редактор А. І. Клименко
Технічний редактор П. Д. Цуркан
Коректор Л. М. Демченко**

ИБ № 4773

Здано до складання 19.11.89.

Підписано до друку 02.02.90.

Формат 60×84¹/₃₂. Папір друкарський № 1.

Гарнітура звичайна нова. Друк високий.

Умовн. друк. арк. 6,045. Умовн. фарбовідб. 7,149.

Обл.-вид. арк. 5,405. Тираж 2000 пр. Зам. 9—331.

Ціна 90 к.

**Видавництво художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.**

**Київська книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.**

Вала, Катрі

В15 Лірика : З фін. / Пер. та передм.
О. С. Завгороднього.— К.: Дніпро,
1990.— 206 с. (Перлини світ. лірики).
ISBN 5-308-00746-2

Видатна фінська поетеса (1901—1944) своєю творчістю дала могутній поштовх виникненню нової течії у фінській літературі. Найголовніші риси цього напрямку — драматична спрямованість, життєствердний дух. Поезії Катрі Вала властивий глибокий ліризм, міцно вкорінений у кращих традиціях фінської класики. Як митець яскраво національний, поетеса здобула популярність далеко за межами рідної країни.

Окремою книгою твори К. Вала виходять на Україні вперше.

В $\frac{4703010200-203}{M205(04)-90}$ 203.90

ББК84.4Фн

90 к.

**Ш А Н У В А Л Ь Н И К И
П О Е З І Й!**

У видавництві «Дніпро»
в серії
«Перлини світової лірики»
вийшли в світ
та готуються до друку
такі книжки:

Саят-Нова. *Лірика*
(З вірменської, грузинської,
азербайджанської)

В. Б. Єйтс. *Лірика*
(З англійської)

1111

